

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh national pedagogical university

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК BULLETIN

Серия «Международная жизнь и политика»
Хабаршысы, «Халықаралық өмір және саясат» сериясы
Series of «International Affairs and Politics»
№4 (79), 2024

Алматы, 2024

**Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh national pedagogical university**

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК BULLETIN

**Серия «Международная жизнь и политика»
Хабаршысы, «Халықаралық өмір және саясат» сериясы
Series of «International Affairs and Politics»
№4 (79), 2024**

Алматы

Абай атындағы Қазақ ұлттық
педагогикалық университеті

ХАБАРИШЫ
«Халықаралық өмір және саясат» сериясы
№4(79), 2024 ж.

Шығару жиілігі – жылына 4 нөмір.
2002 ж. Бастап шығады.

Бас редактор:
з.ғ.д., профессор А.А. Сабитова

Бас ред. Орынбасары:
з.ғ.к., профессор О.Б.Хусанов

Ғылыми редактор:
с.ғ.д., профессор Л.Х. Матакбаева,
ф.ғ.д., профессор Ш.А. Сабитова,
с.ғ.к. К.С. Нурғалым,
магистр А.М. Кадиров,

Редакциялық алқа мүшелері:
з.ғ.д., профессор, ҚР ҰҒА Академигі
С.Н.Сабикенов,
с.ғ.д., доцент А.К. Курмангали,
т.ғ.к., профессор М.К. Сембинов,
с.ғ.к. Жабелова Т.Е.,
с.ғ.к. Т.Н.Чумаченко,
з.ғ.д., профессор, (Қазақстан Республикасы Бас
прокуратурасының
жанындағы Құқық қорғау органдары
академиясы) Е.Н.Бегалиев,
з.ғ.д., профессор (Нархоз университеті)
Г. А. Алибаева,
з.ғ.д., профессор (Қазақстан Республикасы
Президенті жанындағы адам құқықтары
жөніндегі Комиссия Төрағасы) И.И. Рогов,
т.ғ.д., профессор (Institut Français d'Etudes sur
l'Asie Centrale, Университет ИНАЛКО,
Франция) Катрин Пужоль,
з.ғ.д., профессор (Лотарингия университеті,
Франция) Пьер Тифин,
з.ғ.д., профессор (Пантеон-Сорбонна
университеті, Франция) Патрик Долла,
з.ғ.д., профессор (Лотарингия университеті,
Франция) Хьюго Шталь

Техникалық хатшы:
заң ғылымдарының магистрі
С.С. Набережнев,
заң ғылымдарының магистрі
А.А. Шонай

© Абай атындағы Қазақ ұлттық
педагогикалық университеті, 2024

Қазақстан Республикасының
мәдениет және ақпарат министрлігінде
2009 жылы мамырдың 8-де тіркелген
№10105 – Ж

Басуға 30.12.2024 қол қойылды.
Пішімі 60x84 1/8. Көлемі 7,25 е.б.т.
Тапсырыс 173.

050010, Алматы қаласы,
Достық даңылы, 13.
Абай атындағы ҚазҰПУ

Абай атындағы Қазақ ұлттық
педагогикалық университетінің
«Ұлағат» баспасы

МАЗМҰНЫ
СОДЕРЖАНИЕ
CONTENT

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ
АСПЕКТІЛЕРІ
ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ МЕЖДУНАРОДНЫХ
ОТНОШЕНИЙ
LEGAL ASPECTS OF INTERNATIONAL RELATIONS

Сражадин Б.К., Баймаханов А.А. Ұрып-соғуды тергеп-
тексерудің теориялық және практикалық проблемалар 5

Сражадин Б.К., Баймаханов А.А. Проблемы теории и
практики расследования побоев

Srazhadin B.K., Baimahanov A.A. Problems of theory and
practice of investigation battery

Ibadildin N.A., Mambetova A.T. Budapest memorandum's
legacy in Kazakhstan in the context of the Russian-Ukrainian
war 10

Ибадильдин Н.А., Мәмбетова А.Т. Ресей-Украина соғысы
контекстіндегі Қазақстандағы Будапешт меморандумының
мұрасы

Ибадильдин Н.А., Мамбетова А.Т. Наследие Будапештского
меморандума в Казахстане в контексте Российско-Украинской
войны

Kanapiyanova Zh.B. The European union's approach to Central
Asia as a balancing power in the region 19

Қанапиянова Ж.Б. Еуропалық одақтың Орталық Азияға
аймақтағы теңдестіру күші ретіндегі тәсілдері

Қанапиянова Ж.Б. Подход Европейского союза к
Центральной Азии как балансирующей силы в регионе

Хусанов О.Б., Кешубаева А.Е. Роль международных и
межправительственных организаций в сфере обеспечения
норм и принципов международно-правовой ответствен-
ность 23

Хусанов О.Б., Кешубаева А.Е. Халықаралық құқықтық
жауапкершіліктің стандарттарын мен принциптерін
қамтамасыз ету саласындағы халықаралық және үкімет аралық
ұйымдардың рөлі.

Khussainov O.B., Keshubayeva A.E. The role of international
and intergovernmental organizations in the sphere of enforcing the
standards and principles of international legal responsibility

Нурғалым К.С., Абрешева С.М., Жаркыннұр Ж. Бір бел-
деубір жол жобасындағы көлік инфрақұрылымын дамытудағы
Қазақстан Республикасының орны мен рөлі 28

Нурғалым К.С., Абрешева С.М., Жаркыннұр Ж. Позиция и
роль Республики Казахстан в развитии транспортной
инфраструктуры в проекте «Один пояс – один путь»

Nurgalym K.S., Abresheva S.M., Zharkynnur Zh. The position
and role of the Republic of Kazakhstan in the development of
transport infrastructure in the One Belt One Road project

Казахский национальный педагогический
университет имени Абая

ВЕСТНИК

Серия

«Международная
жизнь и политика»

№4 (79), 2024 г.

Периодичность – 4 номера в год.
Выходит с 2002 года.

Главный редактор:

д.ю.н., профессор Сабитова А.А.

Зам. Гл. редактора:

к.ю.н., профессор

Хусанов О.Б.

Научные редакторы:

д.с.н., доцент Матакбаева Л.Х.,

д.ф.н., профессор Сабитова Ш.А.,

к.с.н. Нургалым К.С.,

магистр Кадиров А.М.

Члены редколлегии:

д.ю.н., профессор, академик НАН РК

Сабиков С.Н.,

д.п.н., доцент Курмангали А.К.,

к.и.н., профессор Сембинов М.К.,

к.п.н. Жабелова Т.Е.,

к.п.н. Чумаченко Т.Н.

д.ю.н., профессор, (Академия
правоохранительных органов при Генеральной
прокуратуре Республики Казахстан)

Бегалиев Е.Н.,

д.ю.н. профессор Бегалиев Е.Б.,

д.ю.н. профессор (Нархоз)

Алибаева Г.А.,

д.ю.н., профессор (Председатель Комиссии по
правам человека при Президенте Республики
Казахстан) Рогов И.И.,

д.и.н., профессор, (Университет ИНАЛКО

Франция) Катрин Пужоль,

д.ю.н. профессор профессор (Университет

Лотарингии, Франция) Пьер Тифин,

д.ю.н., профессор (Университет Пантеон-
Сорбонна, Франция)

Патрик Долла,

д.ю.н., профессор, (университет Лотарингия,
Франция) Хьюго Шталь

Технический секретарь:

Преподаватель, магистр Набережнев С.С.,

магистр Шоная А.А.

© Казахский национальный педагогический
университет им. Абая, 2024

Зарегистрировано в Министерстве культуры и
информации Республики Казахстан
8 мая 2009 г. №10105-Ж

Подписано в печать 30.12.2024.

Формат 60x84 1/8.

Объем 7,25 уч.-изд.л. Заказ 173.

050010, г. Алматы, пр. Достык,

пр. Достык, 13. КазНПУ им. Абая

Издательство «Ұлағат»

Казахского национального педагогического
университета имени Абая

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚАЗІРГІ
ЗАМАНҒЫ ЖҮЙЕСІН
ТРАНСФОРМАЦИЯЛАУ
ТРАНСФОРМАЦИЯ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ
МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ
TRANSFORMATION OF THE MODERN SYSTEM
OF INTERNATIONAL RELATIONS

Матакбаева Л.Х. Региональные модели экономического
партнерства: особенности и перспективы 34

Матакбаева Л.Х. Экономикалық серіктестіктің аймақтық
үлгілері: ерекшеліктері мен болашағы

Matakbayeva L.Kh. Regional models of economic partnership:
features and prospects

Чумаченко Т.Н., Огатаева А.Е. Влияние глобализации на
национальный суверенитет 38

Чумаченко Т.Н., Огатаева А.Е. Жаһанданудың ұлт егемендікке
әсері

Chumachenko T.N., Ogatayeva A.E. Influence of globalization on
national sovereignty

Zhamansarin N.Sh., Sembinov M.K., Islamova A.T. The
psychology of the conflict in Ukraine in the context of international
relations in Western and Kazakh historiography 44

Жамансарин Н.Ш., Сембинов М.К., Исламова А.Т.
Украинадағы қақтығыс психологиясы халықаралық қатынастар
контекстінде Батыс және Қазақ тарихнамасында

Жамансарин Н.Ш., Сембинов М.К., Исламова А.Т.
Психология конфликта в Украине в контексте международных
отношений в Западной и Казахстанской историографии

Baiturbayeva A.T., Kurmangali A.K. The essence of leadership in
the international dimension 47

Байтурбаева А.Т., Курмангали А.К. Халықаралық өлшемдегі
көшбасшылықтың мәні

Байтурбаева А.Т., Курмангали А.К. Суть лидерства в
международном измерении

Канафина Г.Е., Чумаченко Т.Н. Станет ли казахстан одним из
мировых продуктовых хабов? 50

Канафина Г.Е., Чумаченко Т.Н. Қазақстан әлемдік азық-түлік
хабтарының біріне айнала ма?

Kanafina G.E., Chumachenko T.N. Will kazakhstan become one of
the world's food hubs?

Авторлар туралы мәлімет 56

Сведения об авторах

About authors

**Abai Kazakh national pedagogical university
BULLETIN**

**«Bulletin Abai Kazakh national pedagogical
university»
(series of «International Affairs and Politics»)
№4 (79), 2024**

**Periodical – 4 no. per year
Published since 2002**

doctor of legal Sciences, Professor
Sabitova A.
candidate of legal Sciences, professor
Khusainov O.

Members of the editorial board:
Doctor of Political Sciences, Associate Professor
Matakbayeva L.Kh.,
doctor of philological Sciences, associate professor
Sabitova Sh.,
Candidate of Political Sciences
Nurgalym K.S.,
Master of International Relations
Kadirov A.M.

Editorial Board Members:
*Doctor of Law, Professor, Academician of the
National Academy of Sciences of the Republic of
Kazakhstan* **Sabikenov S.,**
Doctor of Political Sciences, Associate Professor
Kurmangali A.,
candidate of Historical Sciences, Professor
Sembinov M.,
candidate of politic.sciences
Zhabelova T.,
candidate of polit.sciences
Chumachenko T.,
Doctor of Law, Professor (Narxoz University)
Alibayeva G.,
*Doctor of Law, Professor (Chairman of the Human
Rights Commission under the President of the
Republic of Kazakhstan)* **Rogov I.,**
**Doctor of Sciences, Professor (French Institute
for Central Asian Studies, INALCO University,
France)** **Catherine Poujol,**
*Doctor of Law, Professor (University of Lorraine,
France)* **Pierre Tifine,**
*Doctor of Law, Professor (Pantheon-Sorbonne
University, France)* **Patrick Dollat,**
*Doctor of Law, Professor (University of Lorraine,
France)* **Hugo Stahl**

Technical Secretary:
Master of Law (Department of International Law)
Naberezhnev S.,
*Master of Law (Doctoral Student, Department of
International Relations)* **Shonai A.**

**© Abai Kazakh National Pedagogical
University 2024**

Registered in the Ministry of Culture and Information
of the Republic of Kazakhstan
May 8, 2009 №10105-Zh

Signed in print 30.12. 2024.
Format 60x84 1/8 Volume 7,25 Order 173.

050010, Almaty, Dostyk avenue 13,
Abai Kazakh national pedagogical
Publishing house “Ulagat” of Abai Kazakh national
pedagogical university

Білім және ғылым саласындағы комитетінің шешімі негізінде (Қосымша 1 Білім және ғылым министрлігінің 2012 жылдың 10 шілдесінің №»1082 бұйрығына сәйкес) Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің Хабаршысының “Халықаралық өмір және саясат” сериясы саяси ғылымдар бойынша диссертациялардың негізгі ғылыми нәтижелерін жариялау үшін басылымдар тізіміне ұсынылған.

На основании решения Комитета по контролю в сфере образования и науки (Приложение 1 к Приказу МОН РК от 10 июля 2012 года за №1082) Вестник КазНПУ им. Абая, серия «Международная жизнь и политика» внесен в перечень изданий для публикации основных научных результатов диссертаций по политическим наукам.

In accordance of the decision of the Committee on the control in the field of Education and Science (Annex 1 to the Order of MES RK from 10 July 2012 Order No. 1082) Bulletin KazNPU named after Abai, a series of "International Affairs and Politics" is included into the list editions for publication main scientific results of dissertations on Political Sciences

**ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ
ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ
LEGAL ASPECTS OF INTERNATIONAL RELATIONS**

**ӘОЖ 343.3/.7
МҒТАР 10.77.51**

Б.К. Сражадин¹, А.А. Баймаханов¹

*¹Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының жанындағы
Құқық қорғау органдары академиясының магистранты*

*¹Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының жанындағы
Құқық қорғау органдары академиясының доценті, PhD докторы*

**ҰРЫП-СОҒУДЫ ТЕРГЕП-ТЕКСЕРУДІҢ ТЕОРИЯЛЫҚ
ЖӘНЕ ПРАКТИКАЛЫҚ ПРОБЛЕМАЛАРЫ**

Аңдатпа

Мақалада Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексінің 109-1-бабы бойынша ұрып-соғу қылмыстарын тергеп-тексерудің теориялық және практикалық проблемалары қарастырылады. Ұрып-соғу қылмысы денсаулыққа зиян келтіру арқылы жасалатын әрекеттердің бірі ретінде құқық қорғау органдарының тергеу тәжірибесінде маңызды рөл атқарады. Авторлармен ұрып-соғу қылмысының қылмыстық-құқықтық сипаты, тергеудің негізгі әдістері мен тәсілдері, сондай-ақ тергеуші алдында кездесетін практикалық қиындықтар талданған. Сонымен қатар, ұрып-соғуды тергеудің тиімділігін арттыру үшін ұсыныстар берілген, оның ішінде тергеушілердің кәсіби біліктілігін арттыру, куәлерді қорғау шараларын енгізу және қылмыстық процесті цифрландыру бойынша шешімдер ұсынылған. Мақалада құқық қорғау жүйесінің тиімділігін арттыру және қоғамдағы құқықтық тәртіпті нығайту үшін ұрып-соғуды тергеуді жетілдіру бағыттары анықталған.

Түйін сөздер: ұрып-соғу, қылмыстық құқық, тергеп-тексеру әдістемесі, медициналық сараптама, қылмыстық жауаптылық.

Б.К. Сражадин¹, А.А. Баймаханов¹

*¹ Магистрант Академии правоохранительных органов
при Генеральной прокуратуре Республики Казахстан*

*¹ Доцент, кандидат филологических наук, Академии
правоохранительных органов при Генеральной прокуратуре
Республики Казахстан*

ПРОБЛЕМЫ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ РАССЛЕДОВАНИЯ ПОБОЕВ

Аннотация

В статье рассматриваются теоретические и практические проблемы расследования преступлений побоев, предусмотренных статьей 109-1 Уголовного кодекса Республики Казахстан. Следственная практика по данной категории дел имеет особую значимость в деятельности правоохранительных органов. Авторами проанализирована уголовно-правовая характеристика преступления побоев, основные методы и способы расследования, а также практические трудности, с которыми сталкивается следователь. Кроме того, были даны рекомендации по повышению эффективности расследования, в том числе по развитию

профессиональных навыков следователей, внедрению мер защиты свидетелей и цифровизации уголовного процесса. В статье определены направления совершенствования расследования преступлений в целях повышения эффективности правоохранительной системы и укрепления правопорядка в обществе.

Ключевые слова: побои, уголовное право, методика расследования, медицинская экспертиза, уголовная ответственность.

B.K. Srazhadin¹, A.A. Baimahanov¹

¹ Master's student at the Academy of Law Enforcement Agencies under the General Prosecutor's Office of the Republic of Kazakhstan

¹ Associate Professor, PhD in Philological Sciences, Academy of Law Enforcement Agencies under the General Prosecutor's Office of the Republic of Kazakhstan

PROBLEMS OF THEORY AND PRACTICE OF INVESTIGATION BATTERY

Abstract

The article discusses the theoretical and practical problems of investigating the crimes of battery provided for in Article 109-1 of the Criminal Code of the Republic of Kazakhstan. Investigative practice in this category of cases is of particular importance in the activities of law enforcement agencies. The authors analyze the criminal law characteristics of the crime of battery, the main methods and methods of investigation, as well as the practical difficulties faced by the investigator. In addition, recommendations were given to improve the efficiency of the investigation, including the development of professional skills of investigators, the introduction of witness protection measures and the digitalization of the criminal process. The article identifies the directions for improving the investigation of crimes in order to increase the effectiveness of the law enforcement system and strengthen law and order in society.

Keywords: battery, criminal law, methods of investigation, medical examination, criminal liability.

Құқық қорғау саласында ұрып-соғу қылмыстарының тергелуі — бұл жеке тұлғаның физикалық және психологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселесі тұрғысынан аса маңызды. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексінің 109-1-бабы бойынша қоғамның құқықтық және әлеуметтік тәртібіне теріс әсері бар әрекет ретінде – ұрып-соғу, денсаулыққа қасақана зиян келтіру қылмысы ретінде қарастырылады. Ұрып-соғу қылмыстарының тергелуі құқық қорғау органдарының жұмысында маңызды рөл атқарады, себебі бұл қылмыс әдетте тұрмыстық зорлық-зомбылық, психологиялық қысым мен әлеуметтік проблемалармен байланысты.

Қазақстан Республикасы аумағында 2024 жылдың 11 айының қорытындысы бойынша ҚК-тің 109-1-бабы бойынша 4028 қылмыс тіркеліп, оның 977-і (24%) сотқа жолданған. Жалпы тіркелгеннің 1482-і (37%) отбасылық тұрмыстық зорлық-зомбылық жағдайында орын алған [1].

Осы ретте, толық тіргелген істердің төмен көрсеткішінен, ұрып-соғуды тергеп-тексеру барысында тергеушілерге қылмыстың мәнін ашу, дәлелдерді жинау және кінәліні жауапқа тарту үшін тиімді әдіс-тәсілдер қажет ететіндігін көрсетеді.

Алайда, қылмыстарды ашу кезінде көптеген практикалық қиындықтар мен кедергілер туындауы мүмкін, мысалы, жәбірленушілердің медициналық сараптамадан өтуден бас тартуы немесе айғақтардың жеткіліксіздігі және т.б. Сондықтан, ұрып-соғуды тергеудің теориялық негіздерін терең зерттеп, практикалық қиындықтарды ескере отырып, құқық қорғау жүйесін жетілдіру жолдарын қарастыру маңызды.

В.А. Иванов ұрып-соғу қылмыстарын тергеу кезінде дәлелдер жинаудың күрделілігі мен тергеушілердің шеберлігін ерекше атап өтіп, жәбірленушілердің психологиялық жағдайына назар аударады, сондай-ақ тергеу кезінде олардың қауіпсіздігін қамтамасыз етудің маңыздылығын көрсеткен [2].

Бұл тектес пікірді А.М. Болдыраевпен де ұстанып келетінін көруге болады, яғни тергеу орбитасына түскен адамдардың конституциялық құқықтарының сақталуына басымдылық жасайды [3].

Аталған ғалымдардың пікірлерімен келісе отыра, осы санаттағы қылмыстарды тергеудің қылмыстық-құқықтық аспектілері мен әдістемесі, сондай-ақ тергеу барысындағы кездесетін қиындықтар мен олардың шешу жолдарын терең талдау арқылы, ұрып-соғудың ашылуын және тиісінше қылмыстық жауаптылықты қамтамасыз етуді жетілдіруге болады деп санаймыз.

Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексінің 109-1-бабы бойынша ұрып-соғу – бұл жеке тұлғаға немесе бірнеше адамды тән ауруына ұшыратқан, бірақ денсаулыққа жеңіл зиян келтіруге алып келмеген ұрып-соғу немесе өзге де зорлық-зомбылық әрекеттерін білдіреді [4].

Ұрып-соғу бабы Қылмыстық Кодекске 15.04.2024 жылғы өзгерістер мен толықтырулар нәтижесінде енгізіліп, 15.06.2024 жылы қолданысқа енгізілді.

Бұған дейін ұрып-соғу әкімшілік құқық бұзушылық ретінде қарастырылған.

Аталған баптың мазмұны бойынша бұл әрекет жәбірленушінің денсаулығына зиян келтіруді көздегенімен, адамның өміріне қауіп төндіруді мақсат етпейді.

Бұл қылмыстың тергеуінде басты мәселелердің бірі — кінәлінің әрекетінің мәнін яғни, қасақана немесе абайсызда жасағанын дәлелдеу болып табылады. Сонымен қатар, әртүрлі жағдайларда денсаулыққа зиян келтірудің анықтамасы мен дәрежесін медициналық сараптамалар негізінде дәлелдеу қажет.

А.И. Мельников осы мәселе бойынша қылмыстық істерді тергеу барысында заманауи әдістерді қолдану қажеттілігін, әсіресе медициналық сараптамалардың қылмыс құрамын дәлелдеудегі рөлін егжей-тегжейлі қарастырған [5].

Сондықтан ұрып-соғуды тергеудің әдістемесі тергеуші үшін күрделі әрі көп аспектілі болып табылады. Бұл қылмысты тергеу барысында қолданылатын жалпы әдістерге және арнайы тәсілдерге назар аудару қажет.

Төменде ұрып-соғу қылмысын тергеудің негізгі әдістемелік кезеңдері мен тәсілдері тоқталамыз:

- Оқиға орнын қарап-тексеру. Тергеу барысында қылмыс орнынан айғақтар алу өте маңызды. Бұл дене жарақаттарының қалдықтарын, қан іздерін, басқа да физикалық дәлелдерді қамтиды. Сонымен қатар, қылмыс орнының психологиялық сипаттамасы да тергеудің нәтижесіне әсер етуі мүмкін. Қылмыс орнының мұқият зерттелуі — ұрып-соғудың әдіс-тәсілдерін анықтауға көмектеседі.

Медициналық сараптамалар. Ұрып-соғу кезінде жасалған дене жарақаттарының түрі мен ауырлығы медициналық сараптама арқылы анықталады. Сарапшылар жарақаттардың сипатын, емделу мерзімін және зардап шегушінің өміріне қаншалықты қауіпті екенін бағалайды. Бұл ақпарат тергеу процесінде айғақ ретінде маңызды рөл атқарады.

- Жәбірленуші мен куәлерден жауап алу. Ұрып-соғу қылмыстары көбінесе куәлердің қатысуымен жасалады. Куәлердің айғақтары мен жәбірленушінің өзінен алынған жауаптар тергеу үшін өте құнды ақпарат көзі болып табылады. Бірақ, олардың көрсетулерінің дұрыстығын тексеру үшін тергеуші мұқият жұмыс істеуі қажет.

Ұрып-соғуды тергеу барысында көптеген практикалық қиындықтар туындайды. Бұл қиындықтар көбінесе қылмысты ашу мен дәлелдер жинау барысында кездеседі. Олардың ішінде маңыздысын атап өтсек:

- Қылмыс орнындағы айғақтардың жеткіліксіздігі немесе жойылуы. Ұрып-соғу қылмысында айғақтар жиі жойылады немесе толықтай жинақталмайды. Бұл қылмысты ашу

үшін үлкен қиындықтар туғызады. Осы себепті, қылмыс орнын жан-жақты тексерілуінің маңызы зор.

- Жәбірленушінің жауаптарындағы күмәнділік. Көп жағдайларда ұрып-соғу әрекетіне қатысты жәбірленушілер толық, әрі шынайы жауап беруден бас тартады. Бұл олардың қорқуы, ыңғайсыздануы немесе бастапқы жауабынан бас тартуы сияқты психологиялық факторларға байланысты болуы мүмкін.

- Куәлердің болмауы немесе олардың қорқуы. Ұрып-соғу қылмысында куәлерді табу қиынға соғуы мүмкін. Олар көбінесе өздерін қауіпсіз сезінбеуі немесе тергеу барысында теріс ақпарат беруінен қорқуы мүмкін. Куәлердің қорғанысын қамтамасыз ету үшін арнайы заңдар мен механизмдер, сондай-ақ түсіндіру және ақпараттандыру жұмыстары кеңінен жүргізілуі қажет.

- Психологиялық және медициналық сараптамалардағы қиындықтар. Көп жағдайда, ұрып-соғудың ауырлығын немесе мақсатын дұрыс бағалау қиын болуы мүмкін. Жарақаттардың сипаты мен ұзақ уақыттан кейінгі әсерін анықтау үшін толыққанды медициналық сараптама жүргізу қажет. Тәжірибиеде жиі кездесетін мәселе жәбірленушілердің медициналық сараптамадан өтуден бас тартып, денсаулығына келтірілген зиян дәрежесі анықталмай, қылмыстық істер қылмыс құрамы болмауына байланысты тоқтатылып, қылмыс жасаған тұлғалар жауаптылықтан босатылуы мүмкін.

Ұрып-соғуды тергеп-тексеруді тиімді жүргізу үшін келесі шешімдер мен ұсыныстарды қарастыруға болады:

1. Тергеушілердің кәсіби біліктілігін арттыру. Ұрып-соғу қылмыстарының тергеу әдісін жетілдіру мақсатында тергеушілерге тергеп-тексерудің жаңа әдістерін үйрету қажет.

2. Жәбірленушілерді қорғау жүйесін енгізу. Жәбірленушілердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін қорғау шараларын күшейту қажет. Бұл олардың тергеу барысында адал әрі толық жауап беруіне мүмкіндік береді. Сондай-ақ, тергеп-тексеру барысында қылмыс жасаған адамға қатысты Қылмыстық-процестік Кодексінің 165-бабында қарастырылған жақындауға тыйым салу түріндегі өзге де процестік мәжбүрлеу шарасын міндетті түрде қолданған орынды.

3. Қылмыстық процесті автоматтандыру және цифрландыру. Қазіргі уақытта цифрлық технологияларды қолдану арқылы тергеу процесін оңтайландыруға болады. Айғақтарды электронды түрде тіркеу, куәлердің айғақтарын жинау және талдау жүйелерін қолдану тергеу уақытын қысқартуға және дәлдігін арттыруға көмектеседі. Қылмыс жасаған адамға қатысты жақындауға тыйым салу түріндегі өзге де процестік мәжбүрлеу шарасын қолданып, смарт білезік тағу ақылы жүріс-тұрысын бақылау қажет деп санаймыз. Осы ретте, Ә.Қ. Тұрсынов аталған мәселе бойынша қылмыстық істерді тергеу кезінде цифрлық технологияларды енгізу мен автоматтандыру дәлелдерді жинауды оңайлатып, тергеу сапасын арттырады деген пікір қалдырған [6].

Бұл тектес пікірді Б.Б. Омаров та ұстанатынын көруге болады, яғни айғақтарды электронды тіркеу мен куәлардың мәліметтерін цифрлық форматта сақтау қажеттігін алға тартады [7].

4. Қоғамдық және психологиялық қолдау. Ұрып-соғу қылмыстары көбінесе тұрмыстық зорлық-зомбылыққа негізделеді, сондықтан әлеуметтік және психологиялық қолдау жүйесін енгізу маңызды. Құқық қорғау органдары мен әлеуметтік қызметтер арасында өзара іс-қимылды жақсарту керек.

Ұрып-соғу қылмыстарын тергеп-тексеру — құқық қорғау органдары үшін күрделі әрі көпқырлы процесс. Тергеп-тексерудің тиімділігі көбінесе тергеушінің кәсіби біліктілігіне, айғақтарды жинау әдістемесіне және куәлер мен жәбірленушілердің белсенділігіне тәуелді. Ұрып-соғу қылмыстарының тергеуі барысында айғақтардың жойылуы, жәбірленушілердің қорқуы немесе жауаптарындағы күмәнділік сияқты практикалық қиындықтар тергеудің сапасына кері әсер етеді.

Сонымен қатар, тергеу процесін жетілдіру үшін медициналық сараптамалардың тиімділігі, психологиялық бағалаулар, цифрлық технологияларды қолдану және куәгерлердің құқықтық

қорғауын қамтамасыз ету маңызды рөл атқарады. Тергеушілердің кәсіби деңгейін арттыру және қылмыстық процесті автоматтандыру қылмысқа қатысты дәлелдерді жинау мен талдауды жеңілдетіп, тергеу уақытын қысқартуға мүмкіндік береді.

Ұрып-соғуды тергеуді жетілдіру, біріншіден, заңнамалық тұрғыдан қолдау тапса, екіншіден, құқық қорғау органдары мен қоғамдық институттар арасындағы тиімді байланыс орнату арқылы қоғамдағы құқықтық тәртіпті нығайтуға мүмкіндік береді.

Осындай шаралар ұрып-соғуды тергеудің барлық кезеңдерін сапалы жүзеге асыруға жағдай жасап, азаматтардың құқықтарын қорғауға оң әсер етеді.

Бұл қадамдар құқық қорғау органдарының тиімділігін арттыруға, қоғамдағы құқықтық тәртіпті нығайтуға және азаматтардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. *Құқықтық статистика және арнайы есепке алу органдарының порталы [Электрондық ресурс] //*<https://www.qamqor.gov.kz/crimestat/indicators>.
2. В.А. Иванов «Уголовно-процессуальная методика расследования избиений», Москва, 2018 ж, Б. 1-12.
3. А.М. Болдырев «Психологиялық және әлеуметтік аспектілерде тұрмыстық зорлық-зомбылықтың тергелуі», Қарағанды, 2020 ж, Б. 20-27.
4. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі - 2014 жылғы 3 шілдедегі № 226-V ҚРЗ // «Әділет АҚЖ» [Электрондық ресурс] //https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1400000_226
5. А.И. Мельников «Криминалистическая методика расследования преступлений в правоохранительных органах», Москва, 2017 ж, Б. 9-18.
6. Ә.Қ. Тұрсынов «Қылмыстық тергеу процесінің негіздері», Алматы, 2021 ж, Б. 11-23.
7. Б.Б. Омаров «Құқық қорғау органдарының тергеу қызметіндегі жаңа технологиялар», Алматы, 2023 ж, Б. 21-32.

References:

1. Portal of Legal Statistics and Special Records Authorities [Electronic resource] //<https://www.qamqor.gov.kz/crimestat/indicators>.
2. V.A. Ivanov “Criminal-procedural method of investigation of homicide”, Moscow, 2018, B. 1-12.
3. A.M. Boldyrev “Investigation of domestic violence in psychological and social aspects”, Karaganda, 2020, B. 20-27.
4. Criminal Code of the Republic of Kazakhstan - RKZ from July 3, 2014 № 226-B // JSC “Adilet” [Electronic resource] //https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1400000_226
5. A.I. Melnikov “Criminalistic method of investigation of crimes in law enforcement agencies”, Moscow, 2017, B. 9-18.
6. A.K. Tursynov, “Fundamentals of Criminal Procedure”, Almaty, 2021, B. 11-23.
7. B.B. Omarov, “New Technologies in the Investigative Service of Law Enforcement Agencies”, Almaty, 2023, B. 21-32.

МРПТИ 11.25.91

Ibadildin N.A.¹, Mambetova A.T.²

*¹ Head of the Department of Political Science and
International Relations, KIMEP University, Almaty,
Republic of Kazakhstan*

*² Senior Lecturer, Kenjegali Sagadiyev University of
International Business, Almaty, Republic of
Kazakhstan*

BUDAPEST MEMORANDUM'S LEGACY IN KAZAKHSTAN IN THE CONTEXT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Abstract

With the Russian annexation of Crimea in 2014 and the subsequent Russian-Ukrainian war that began in 2022, the discussion on the Russian violation of the Budapest Memorandum has started. Like Ukraine, with the signing of the Budapest Memorandum in 1994 the Republic of Kazakhstan received security assurances from nuclear powers: Russia, the United Kingdom and the United States. With the content-analysis technique being employed, this paper aims to consider the Budapest Memorandum from a state practice perspective. The paper will argue that from the perspective of state practice, many disappointments and regrets over the Budapest memorandum have been expressed.

Key words: Budapest Memorandum, international security, international law, Kazakhstan, Russia, Ukraine, nuclear arms

Н.А.Ибадильдин¹, А.Т. Мәмбетова²

*¹КИМЭП Университетінің саясаттану және халықаралық қатынастар кафедрасының
меңгерушісі, Алматы, Қазақстан Республикасы
PhD. (саяси ғылымдар және халықаралық қатынастар)*

*²аға оқытушы, Кенжеғали Сағадиев атындағы Халықаралық бизнес университеті.
Магистр (M.Sc.), Алматы, Қазақстан Республикасы*

РЕСЕЙ-УКРАИНА СОҒЫСЫ КОНТЕКСТІНДЕГІ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БУДАПЕШТ МЕМОРАНДУМЫНЫҢ МҰРАСЫ

Аннотация

2014 жылы Қырымның Ресейге қосылуымен және 2022 жылы басталған Ресей-Украина соғысымен Ресейдің Будапешт меморандумын бұзуы туралы пікірталас басталды. Украина сияқты, 1994 жылы Будапешт меморандумына қол қою арқылы Қазақстан Республикасы ядролық державалардан: Ресейден, Ұлыбританиядан және АҚШ-тан қауіпсіздік кепілдігін алды. Мазмұнды талдау әдісін қолдана отырып, бұл мақала Будапешт меморандумын мемлекеттік тәжірибе тұрғысынан қарастыруға бағытталған. Мақалада мемлекеттік тәжірибе тұрғысынан Будапешт меморандумына қатысты көптеген көңілсіздіктер мен өкініштер айтылғаны дәлелденеді.

Негізгі сөздер: Будапешт меморандумы, халықаралық қауіпсіздік, халықаралық құқық, Қазақстан, Ресей, Украина, ядролық қару

Ибадильдин Н.А.¹, Мамбетова А.Т.²

¹*Заведующий кафедрой политологии и международных отношений
Университет КИМЭП, Алматы, Республика Казахстан*

²*Старший преподаватель, Университет международного бизнеса имени Кенжегали
Сагадиева Алматы, Республика Казахстан*

НАСЛЕДИЕ БУДАПЕШТСКОГО МЕМОРАНДУМА В КАЗАХСТАНЕ В КОНТЕКСТЕ РОССИЙСКО-УКРАИНСКОЙ ВОЙНЫ

Аннотация

С присоединением Крыма к России в 2014 году и последующей российско-украинской войной, которая началась в 2022 году, началось обсуждение нарушения Россией Будапештского меморандума. Как и Украина, с подписанием Будапештского меморандума в 1994 году Республика Казахстан получила гарантии безопасности от ядерных держав: России, Великобритании и США. Используя метод контент-анализа, данная статья направлена на рассмотрение Будапештского меморандума с точки зрения государственной практики. В статье будет доказано, что с точки зрения государственной практики было выражено много разочарований и сожалений по поводу Будапештского меморандума.

Ключевые слова: Будапештский меморандум, международная безопасность, международное право, Казахстан, Россия, Украина, ядерное оружие

After the collapse of the Soviet Union, Russia, Kazakhstan, Ukraine and Belarus gained independence as well as nuclear weapons because nuclear weapons and means of delivery were physically located in the territories of these republics. With the Budapest Memorandum signed in 1994, Belarus, Kazakhstan and Ukraine gave up their nuclear weapons in favor of Russia mainly and nuclear arms infrastructure was deliberately destroyed under international supervision. In return, three nuclear powers (Russia, the United Kingdom and the United States) have provided their security assurances. France and the People's Republic of China have provided similar assurances in separate letters. With the Russian annexation of Crimea in 2014 and following the massive invasion of Ukraine in 2022, the discussion on the Russian violation of the Budapest Memorandum has started. In February 2022 with the start of the Ukrainian war, the President of Ukraine publicly addressed the Budapest Memorandum case several times and expressed his disappointment: "The Budapest Memorandum let us all down. Starting with those who were weak and legally signed this undertaking to our entire society, because we were sure that our territorial integrity and security exists and is protected" [1].

Key elements of the Budapest Memorandum [2] consist of the following:

1. Nuclear powers reaffirm their commitment to Ukraine/Kazakhstan/Belarus, in accordance with the principles of the Commission on Security and Cooperation in Europe Final Act, to respect the Independence and Sovereignty and the existing borders of Ukraine.

2. Nuclear powers reaffirm their obligation to refrain from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of Ukraine/Kazakhstan/Belarus, and that none of their weapons will ever be used against Ukraine/Kazakhstan/Belarus except in self-defense or otherwise in accordance with the Charter of the United Nations.

3. Nuclear powers reaffirm their commitment to Ukraine/Kazakhstan/Belarus, in accordance with the principles of the CSCE Final Act, to refrain from economic coercion designed to subordinate to their own interest the exercise by Ukraine/ Kazakhstan/Belarus of the rights inherent in its sovereignty and thus to secure advantages of any kind.

4. Nuclear powers reaffirm their commitment to seek immediate United Nations Security Council action to provide assistance to Ukraine/ Kazakhstan/Belarus, as a non-nuclear-weapon State Party to the Treaty on the Non-Proliferation of nuclear weapons, if Ukraine/Kazakhstan/Belarus should

become a victim of an act of aggression or an object of a threat of aggression in which nuclear weapons are used.

5. Nuclear powers reaffirm, in the case of the Ukraine/ Kazakhstan/Belarus, their commitment not to use nuclear weapons against any non-nuclear-weapon State Party to the Treaty on the Non-Proliferation of nuclear weapons, except in the case of an attack on themselves, their territories or dependent territories, their armed forces, or their allies, by such a state in association or alliance with a nuclear weapon state.

6. Nuclear powers will consult in the event a situation arises which raises a question concerning these commitments.

Up to the annexation of Crimea in 2014, there has not been many talks on the Budapest Memorandum. One of the episodes was in 2013 when the United States Embassy in Minsk, Belarus made a statement, where it referred to the Budapest Memorandum as “not legally binding” [3]. It was an official Media Statement by the U.S. Embassy in Minsk as response to repeated assertions by the government of Belarus that U.S. sanctions violate the 1994 Budapest Memorandum. In the media statement they pointed out: *Although the Memorandum is not legally binding, we take these political commitments seriously and do not believe any U.S. sanctions, whether imposed because of human rights or non-proliferation concerns, are inconsistent with our commitments to Belarus under the Memorandum or undermine them. Rather, sanctions are aimed at securing the human rights of Belarusians and combating the proliferation of weapons of mass destruction and other illicit activities, not at gaining any advantage for the United States.*

The situation has changed dramatically after the Crimea annexation in 2014 and discussion on the Budapest Memorandum has been revived. There were couple of attempts from nuclear powers to refer to the obligations under the Budapest Memorandum since then.

After the Crimea annexation in 2014, Foreign Ministers of United Kingdom, the United States and Ukraine had an urgent meeting on the Budapest Memorandum, which Russian officials declined to attend. It is worth noting that the United States had conveyed an invitation to the Russian Federation to the meeting but Russia declined it. As for the official Press Statement on this meeting, “the United Kingdom and United States will continue to support Ukraine’s sovereignty and territorial integrity and we commend the new Ukrainian government for not taking actions that might escalate the situation. Russia’s continued violation of Ukraine’s sovereignty and territorial integrity can only degrade Russia’s international standing and lead to greater political and economic consequences” [4]. In the meeting, the Governments of the United States, United Kingdom and Ukraine discussed steps needed to restore Ukraine’s territorial integrity and called on Russia to engage in consultations with Ukraine as they have committed to in the Budapest Memorandum.

Another reference to the Budapest Memorandum was released on March 1, 2014 by the White House. President Obama had a phone call with Putin about the situation in Ukraine and “expressed his deep concern over Russia’s clear violation of Ukrainian sovereignty and territorial integrity, which is a breach of international law, including Russia’s obligations under the UN Charter, and of its 1997 military basing agreement with Ukraine, and which is inconsistent with the 1994 Budapest Memorandum and the Helsinki Final Act” [5].

In March 2014, after the Crimea annexation, the UN Security Council failed to adopt draft resolution that would have urged member states not to recognize the results of the referendum in country’s autonomous Crimea region. It was caused by the Russia’s veto power, who is one of the UN Security Council permanent members [6]. During that meeting UN Security Council United States Ambassador to the UN at that time Samantha Power referred to the Budapest Memorandum in her speech: “Every country must fulfill its obligations under the UN Charter, and its commitments under the 1994 Budapest Memorandum and the Helsinki Final Act. Ukraine and the Russian Federation must abide fully by their bilateral agreements, including the 1997 Treaty of Friendship, Cooperation, and Partnership, and the 1997 basing agreement” [7].

The UN Security Council draft resolution that was not adopted due to the Russian veto recalled the Budapest Memorandum in the following context “*Recalling the 1975 Helsinki Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe, and the 1994 Budapest Memorandum...*”.

However, it does not clearly specify if it has a legally binding force or not. Nevertheless, Samantha Power referred to the Budapest Memorandum in her speech as binding: The resolution broke no new legal or normative ground. It simply called on all parties to do what they had previously pledged, through *internationally binding agreements*, to do. It recalled specifically the 1975 Helsinki Final Act and the 1994 Budapest Memorandum, in which Russia and other signatories reaffirmed their commitments themselves to respect Ukraine's territorial integrity and to refrain from aggressive military action toward that country [8].

As for the reaction from Russia, in January 2016 Russian Foreign Minister Sergei Lavrov stated: "The Budapest Memorandum contains one single obligation: not to use nuclear weapons against Ukraine. No one did this and no threats to use nuclear weapons against Ukraine were made" [9].

In October 2022, Deputy Director of the Department for non-proliferation and arms control Konstantin Vorontsov emphasized that Russia is fulfilling its obligations under the memorandum and it is Washington and Kyiv, not Russia, violated the Budapest Memorandum with their actions: "The 1994 agreements were undermined by the destabilizing course of Washington and its allies towards the unrestrained advance of NATO and the military development of the post-Soviet space to the detriment of the fundamental security interests of Russia. This fundamentally contradicts the content of the Budapest package of documents, which essentially expresses commitment to the principle of equal and indivisible security". He added: "For many years, Kiev itself did not comply with the Budapest obligations, in particular, those obligations that involved countering the growth of aggressive nationalism and chauvinism. In Kiev, nationalism was openly encouraged, and in its radical forms" [10].

Vorontsov emphasized that the Russian Federation is fulfilling its obligations under the Memorandum: "According to the memorandum, Russia confirmed its obligations towards Ukraine not to use nuclear weapons and not to threaten to use them against non-nuclear states. This obligation is invariably fulfilled in full".

Ukraine made many desperate attempts to remind about the obligations under the Budapest Memorandum since the start of war in 2022.

In February 2022, the Ukrainian President Volodymyr Zelenskyy made a speech at the Munich Security Conference, where he asked for the consultations in the framework of the Budapest Memorandum [11].

In April 2023 former US president Bill Clinton expressed his regrets over persuading Ukraine to give up nuclear weapons: "I feel a personal stake because I got them [Ukraine] to agree to give up their nuclear weapons. And none of them believe that Russia would have pulled this stunt if Ukraine still had their weapons" [12].

It seems that high-level politicians in Ukraine share the same opinion and feel regrets over the Budapest Memorandum. One camp believes that signing the Budapest Memorandum was a mistake.

For example, in December 2022, Ukraine's Head of the Office of the President Andriy Yermak expressed his disappointment and called the Budapest Memorandum "ill-fated" and said: "Never again. No more Budapest Memorandums" [13].

Ukraine's Foreign minister Dmytro Kuleba in his interview mentioned that it was a mistake for Ukraine to give up its nuclear weapons and that "on that account, the United States "owed" Ukraine" [14].

Leonid Kuchma, who was president of Ukraine when the Budapest Memorandum was signed, has a similar opinion: "Without nuclear weapons, Ukraine is not in a condition to respond adequately to Russia" [15].

Another camp, on the contrary, believes in the power of the Budapest Memorandum. The opposing opinion was expressed back in 2014 by Rose Gottemoeller, who served as the Deputy Secretary-General of NATO and formerly oversaw the work of denuclearization at the National Security Council. She believes that the problem is not in the Budapest Memorandum *per se*, but rather Russian's behavior on the first place. She pointed out that the Budapest Memorandum is a part of a complex legal system. *The core problem here is not the weakness of the document, but that Russia*

stepped aside of its initial commitments. In her opinion, Ukraine had not taken proper advantage of “two decades of peaceful development” to reform its political and defense institutions. She also stated that the United States fulfilled its commitments within the Budapest Memorandum: “Sanctions do not work in a snap, they are made for the long-term purpose. We will continue to step firmly in order to defend your territorial integrity” [16].

Since the start of the war in 2022 her opinion has not been changed:

- Despite my pain at the Russian invasion of Ukraine and all that has gone with it—the atrocities, the death, the damage both human and material I continue to believe that Ukraine’s formation as a nation would have been stunted from the start if it had insisted on hanging on to nuclear weapons. Instead, Ukraine bought itself three decades to become a sovereign state with a strong national identity and commitment to independence and democratic principles. The road has been rocky— Ukraine has been plagued by corruption, messy politics, poor economic performance, meddling from Moscow—but it has persevered. I would go so far as to say that Ukraine’s strong sense of national self, born of these 30 years, has given it the spirit to fight this war so successfully with Russia. In doing so, it has gained the respect and, indeed, the awe of its friends around the world. Seen in that way, its decision to become a non-nuclear weapon state in 1994 was the right one” [17].

Kazakhstan has been a part of the Budapest Memorandum and back in the 1990s it was considered as a necessary step of the newly independent country to get international recognition and contribution to global security. Some debates inside Kazakhstan were taking place for the security guarantees from the great powers and substantial investments into the economy from them could have been expected for signing the Memorandum. There were strong voices in Kazakhstan that this Memorandum is absolutely not binding for the parties involved and obviously such a serious document cannot be on three pages, wide discussions in the society and in the Parliament should take place and it should be ratified by the legislative bodies of the respective countries [18].

Until 2014 the Budapest Memorandum in Kazakhstan was not a topic for wide discussion but after Russia annexed the Crimea and supported instability in Donbass and then started full scale invasion in 2022, then the discussions reappeared [19].

The reference to the Memorandum as a part of the Strategic Arms Reduction Talks (START) and Treaty on the Non-Proliferation of nuclear weapons (NPT) has been emphasized in Clinton’s administration too.

In May 1992, Kazakhstan signed the Lisbon Protocol to the Strategic Arms Reduction Treaty, or START I as it is now commonly known. Under the Lisbon Protocol Kazakhstan was to enact the requirements of the START treaty as soon as possible including acceding to the Treaty on the Non-Proliferation of nuclear weapons also known as the Non- Proliferation Treaty or NPT. Kazakhstan acceded to the NPT on December 13, 1993. When it became apparent that Ukraine would accede to the NPT at the Budapest summit it was also decided that the United States, the Russian Federation, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland would sign for Ukraine, Kazakhstan, and Belarus Memorandum of Security Assurances. This exchange of this last document formally entered Kazakhstan into the START treaty. On April 24, 1995 Kazakhstan returned the last of the strategic nuclear weapons they held to Russia, five years ahead of the date agreed to under the Lisbon Protocol [20].

The New York Times back in 1992 confirmed that Kazakhstan had a fourth nuclear arsenal with 1400 long range missiles in hand and pressurized the process in the following words: “President Bush needs to persuade Nursultan Nazarbayev, Kazakhstan's President, to give up his nuclear arsenal when they meet tomorrow. Kazakhstan deserves no political or economic support from the U.S. and its allies if it keeps arms cuts from being carried out expeditiously” [21].

Kazakh President Nursultan Nazarbayev published an article in New York Times in March 2012 to call Iran to stop nuclear arms development [22].

The Budapest Memorandum proved to be no obstacle for Russia to invade Ukraine and Kazakhstan was not referring to it as a document with power of the treaty. This memorandum is mentioned in the historical context only as a goodwill of Kazakhstan to renounce the nuclear weapons.

Similar comments were made by Prime Minister of Ukraine Arseny Yatseniuk in 2014: "It means that a country which voluntarily gave up nuclear weapons, rejected nuclear status and received guarantees from the world's leading countries is left defenseless and alone in the face of a nuclear state that is armed to the teeth. I say this to our Western partners: if you do not provide guarantees, which were signed in the Budapest Memorandum, then explain how you will persuade Iran or North Korea to give up their status as nuclear states"[23].

The failure of the Budapest Memorandum was also pointed out by the UN Secretary General Ban Ki-moon in March 2014: "the credibility of the assurances given to Ukraine in the Budapest Memorandum of 1994 has been seriously undermined by recent events" [24].

This case with the Budapest Memorandum is a warning signal for a bigger pattern of Russian behavior. In this regard Yost states that "Russia's disregard for its Budapest Memorandum commitments can be seen as consistent with a larger pattern of Russian disrespect for international agreements" [25].

The Crimea annexation in 2014 demonstrated the weakness of the Budapest Memorandum and new alternatives were discussed. In 2014 in his address during the ceremony of inauguration President of Ukraine Petro Poroshenko confirmed the ineffectiveness of the Budapest Memorandum and committed to replace it with another document: "Nobody will protect us until we learn to defend ourselves. I will use my diplomatic experience to ensure the signature of an international agreement that would replace the Budapest Memorandum. Such agreement must provide direct and reliable guarantees of peace and security - up to military support in case of threat to territorial integrity" [26].

The war in 2022 intensified these discussions. As the Budapest Memorandum seems not to be working, there were proposals to establish a new mechanism of security guarantees. In December 2022, the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine made a statement on the Budapest memorandum and suggested to develop a new mechanism of security guarantees: "Russia's blatant violation of its obligations emphasizes the need to develop a new high-quality system of security guarantees for Ukraine and the world, which will effectively prevent any possibility for the Russian aggression to occur again" [27].

The ineffectiveness of the Budapest Memorandum opened new alternatives for security assurances. For example, in 2024 alternative bilateral security agreements were signed between Ukraine and G7 member states including the UK, Germany, Canada, Italy, Japan and France. This was done in accordance with the "G7: Joint declaration of support for Ukraine" that was signed on July 12, 2023 [28]. These agreements, however, according to the Ukrainian officials "are not an alternative to NATO membership but help support Ukraine in defending its sovereignty and territorial integrity [29].

Membership of Ukraine in the North Atlantic Treaty Organization (NATO) is another solution for Ukraine. Article 5 of the North Atlantic Treaty is the cornerstone of the NATO (1949) and it states: The Parties agree that an armed attack against one or more of them in Europe or North America shall be considered an attack against them all and consequently they agree that, if such an armed attack occurs, each of them, in exercise of the right of individual or collective self-defence recognised by Article 51 of the Charter of the United Nations, will assist the Party or Parties so attacked by taking forthwith, individually and in concert with the other Parties, such action as it deems necessary, including the use of armed force, to restore and maintain the security of the North Atlantic area [30].

As for the response from NATO, in response to the annexation of Crimea in 2014, NATO adopted the Readiness Action Plan (RAP) with assurance and adaptation measures. After the annexation of Crimea in 2014 Ukraine tried to actively join NATO. After the Russian full-scale invasion in 2022, the talks on Ukraine's membership have intensified. At the official level, Ukraine views its NATO membership as the only way to stop Russia and highlights the importance of its membership in NATO. Oleksandr Korniyenko, First Deputy Chairman of the Verkhovna Rada of Ukraine stated in

January 2024: “Ukraine’s NATO membership is the only way to deter future Russian aggression” [31]. Head of the Office of the President of Ukraine Andriy Yermak stated in February 2024: Only the invitation and real concrete steps towards Ukraine's full membership will give the world and Europe real chances to return to security [32].

The problem with the NATO membership, however, is whether Article 5 will be applied to Ukraine after the war. The decision on Ukraine’s membership in NATO is expected to be released during the summit in Washington in summer 2024. Given the ongoing conflict, there is a legal debate about the applicability of Article 5 to post-war Ukraine. Article 5 stipulates that an armed attack against any member in Europe or North America will be considered an attack against all members, triggering a collective defense response. However, it could be argued that if Ukraine’s membership is granted after the conflict, the provisions of Article 5 might not retroactively apply to the war that occurred prior to its membership. Additionally, there are concerns about whether the collective defense obligations can be invoked for ongoing disputes that began before NATO membership, potentially complicating the alliance’s legal and strategic commitments. The role of the UN Security Council in authorizing and overseeing measures taken under Article 5 further complicates the issue, as it could influence the extent and nature of collective defense actions for a conflict that predates Ukraine’s membership.

The Budapest Memorandum "is a big trauma" for Ukraine and its citizens [33]. It was a hasty decision in an unpredictable environment without proper legal support and follow-up actions. It has created more security for the great powers and middle powers were left alone and totally depending upon the existing world order.

As for the behavior of states, we can conclude that the Budapest Memorandum is not forgotten and is mentioned by states on a regular basis. Despite these discussions, the question here should go beyond the legally binding force of the document. Rather another interesting question to look into is “Even if there was a new legally binding document or mechanism, would that stop the aggressor?”. Despite the fact that we can discuss the Budapest Memorandum’s legal force and the possible development of another legally binding instrument or mechanism for the post-war world, we cannot be assured that it would serve as a deterrent for future possible aggressor. Therefore, the question of security guarantees remains open.

Another problem with the breach of the Budapest Memorandum by Russia is its global implications. This situation is a huge step back in global nuclear proliferation and disarmament. Other countries, that possess nuclear weapons, might use the Ukrainian case as an excuse not to reduce their nuclear warheads. As Yost stated in 2015: “Some observers have attributed the failure of Western governments to condemn more strongly Russia’s disregard for the Budapest Memorandum to a ‘stovepipe mentality’—that is, a tendency to regard the agreement as part of the Russia–Ukraine dossier rather than as an important case in point about security assurances affecting global non-proliferation prospects” [25].

This step back is proved by Russia which revoked its ratification of the Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty (CTBT) in 2023. Many countries have expressed their concerns regarding this, including the United States. In the official press statement, the United States highlights that “this continues Moscow’s disturbing and misguided effort to heighten nuclear risks and raise tensions as it pursues its illegal war against Ukraine” [34].

List of used references:

1. *Ukrainska Pravda*. (2022, November 16). Zelenskyy proposes that guarantors from the Budapest Memorandum sign a new "serious" agreement. Retrieved from <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2022/11/16/7376686/> [Accessed: 17.06.2024]
2. *Memorandum on Security Assurances in connection with Ukraine’s accession to the Non-proliferation Treaty*. December 1994.

3. U.S. Embassy in Minsk. (2013, April 12). Belarus: Budapest Memorandum. Retrieved from https://web.archive.org/web/20140419030507/http://minsk.usembassy.gov/budapest_memorandum.html [Accessed: 17.06.2024]
4. UK Foreign, Commonwealth & Development Office. (2014, March 5). Joint statement by Foreign Ministers of UK, US and Ukraine on Budapest Memorandum. <https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-by-foreign-ministers-of-uk-us-and-ukraine-on-budapest-memorandum> [Accessed: 17.06.2024]
5. The White House. (2014, March 1). Readout of President Obama's call with President Putin. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/03/01/readout-president-obama-s-call-president-putin> [Accessed: 17.06.2024]
6. United Nations Security Council. (2014, March 15). Security Council fails to adopt text urging member states not to recognize [Press release SC/11319]. United Nations Meetings Coverage and Press Releases. <https://www.un.org/press/en/2014/sc11319.doc.htm> [Accessed: 17.06.2024]
7. Embassy of Ukraine in Kenya. (2014, March 13). Statement by UK Ambassador and Permanent Representative Mark Lyall Grant to the UN Security Council on the situation in Ukraine. <https://kenya.mfa.gov.ua/en/news/722-statement-by-uk-ambassador-and-permanent-representative-mark-lyall-grant-to-the-un-security-council-on-the-situation-in-ukraine-13-march-2014> [Accessed: 07.06.2024]
8. Euromaidan Press. (2014, March 16). Explanation of vote by Ambassador Samantha Power, U.S. Permanent Representative to the United Nations, after a UN Security Council vote on a resolution on Ukraine. <https://euromaidanpress.com/2014/03/16/explanation-of-vote-by-ambassador-samantha-power-u-s-permanent-representative-to-the-united-nations-after-a-un-security-council-vote-on-a-resolution-on-ukraine-saturday-march-15-2014/> [Accessed: 17.06.2024]
9. TASS. (2015, February 12). Лавров: угрозы применения ядерного оружия против Украины не звучало, <https://tass.ru/politika/2614829> [Accessed: 18.06.2024]
10. Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. (2022). Ukraine. <https://www.mid.ru/ru/maps/ua/1834398/> [Accessed: 17.06.2024]
11. President of Ukraine. (2024, August 29). Ukraine Initiates Consultations in the Framework of the Budapest Memorandum - Volodymyr Zelenskyy at the Munich Security Conference. <https://www.president.gov.ua/en/news/ukrayina-iniciyuye-provedennya-konsultacij-u-mezhah-budapesh-73001> [Accessed: 17.06.2024]
12. RTE News. (2023, April 4). Clinton Regrets Persuading Ukraine to Give Up Nuclear Weapons, <https://www.rte.ie/news/primetime/2023/0404/1374162-clinton-ukraine/> [Accessed: 17.06.2024]
13. Yermak, A. (@AndriyYermak), Twitter, https://x.com/Andriy_Yermak/status/1599725192821243904 [Accessed: 17.06.2024]
14. CBS News. "Country on the brink: The situation inside Ukraine as Russian forces loom", <https://www.cbsnews.com/news/ukraine-russia-60-minutes-2022-02-20/> [Accessed: 18.06.2024]
15. BBC News. "Леонид Кучма: "Путин хотел уничтожить Украину, а получит наше второе рождение", <https://www.bbc.com/russian/news-62419765> [Accessed: 17.06.2024]
16. Ukraine Crisis Media Center. (2014, December 5). Rose Gottemoeller: Ukraine Made a Right Decision Signing the Budapest Memorandum. <https://uacrisis.org/en/14395-rose-gottemoeller> [Accessed: 17.06.2024]
17. American Foreign Service Association. (2023). Should Ukraine have kept nuclear weapons? <https://afsa.org/should-ukraine-have-kept-nuclear-weapons> [Accessed: 17.06.2024]
18. Author's interview with Dastan Yeleukenov, 2024. He was senior researcher at the Institute of Nuclear Research of the Academy of Sciences of Ukraine (1984-1993) and Senior researcher, deputy director of the Kazakhstan Institute for Strategic Studies under the President of the Republic of Kazakhstan (1993-1996).
19. Serikpaev, D. (2021, April 26). Dosym Satpaev: If Kazakhstan supports Russia in its confrontation with Ukraine, it will be a grandiose failure. Forbes Kazakhstan.

https://forbes.kz/articles/dosyim_satpaev_esli_kazahstan_podderjit_rossiyu_v_protivostoyanii_s_ukrainoy_-_eto_stanet_grandioznyim_provalom [Accessed: 20.06.2024]

20. Clinton Presidential Library. (n.d.). Inventory for FOIA Request 2014-0846-F. Retrieved from <http://www.clintonlibrary.gov-1-Clinton> [Accessed: 17.06.2024]

21. The New York Times. (1992, May 18). Kazakhstan, the nuclear holdout. Retrieved from <https://www.nytimes.com/1992/05/18/opinion/kazakhstan-the-nuclear-holdout.html> [Accessed: 17.06.2024]

22. Nazarbayev, N. (2012, March 25). What Iran can learn from Kazakhstan. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2012/03/26/opinion/what-iran-can-learn-from-kazakhstan.html> [Accessed: 17.06.2024]

23. Reuters. (2014, March 12). Ukraine appeals to the West as Crimea turns to Russia <https://www.reuters.com/article/idUSL6N0M83XO/> [Accessed: 17.06.2024]

24. Reuters. (2014, March 26). Ukraine crisis could affect global anti-atom bomb pact: U.N. ban. <https://www.reuters.com/article/world/ukraine-crisis-could-affect-global-anti-atom-bomb-pact-u-n-s-ban-idUSBREA2N1UK> [Accessed: 17.06.2024]

25. Yost, D. S. (2015). The Budapest Memorandum and Russia's intervention in Ukraine. *International Affairs*, 91(3), 505-538.

26. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. (2014). Speech by the President of Ukraine during the inauguration ceremony. <https://coe.mfa.gov.ua/en/news/23988-promova-prezidenta-ukrajini-pid-chas-ceremoniji-inavguraciji> [Accessed: 17.06.2024]

27. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. (2024). Statement on the occasion of the 28th anniversary of the Budapest Memorandum signing. <https://mfa.gov.ua/en/news/zayava-mzs-ukrayini-z-nagodi-28-yi-richnici-pidpisannya-budapeshtskogo-memorandumu> [Accessed: 19.06.2024]

28. Council of the European Union. (2023, July 12). G7 joint declaration of support for Ukraine. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/07/12/g7-joint-declaration-of-support-for-ukraine/> [Accessed: 17.06.2024]

29. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. (2024). Chairman of the Verkhovna Rada of Ukraine Ruslan Stefanchuk addressed the opening of the next meeting of the Interparliamentary Council of Ukraine-NATO. <https://nato.mfa.gov.ua/en/news/golova-verhovnoyi-radi-ukrayini-ruslan-stefanchuk-vistupiv-na-vidkritti-cherhovogo-zasidannya-mizhparlamentskoyi-radi-ukrayina-nato> [Accessed: 17.06.2024]

30. North Atlantic Treaty (1949). Retrieved from https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm [Accessed: 17.06.2024]

31. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. (2024). Statement by the co-chair of the Interparliamentary Council of Ukraine-NATO, First Deputy Speaker of the Verkhovna Rada of Ukraine Oleksandr Korniyenko, and Audronius Ažubalis. Retrieved from <https://nato.mfa.gov.ua/en/news/zayava-spivgoliv-mizhparlamentskoyi-radi-ukrayina-natounic-pershogo-zastupnika-golovi-verhovnoyi-radi-ukrayini-oleksandra-korniyenka-ta-audronyusa-azhubalisa> [Accessed: 17.06.2024]

32. President of Ukraine. (2023, August 23). Only Ukraine's invitation to NATO will give Europe and the world real chances to return to true security. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/en/news/lishe-zaproshennya-ukrayini-do-nato-dast-yevropi-ta-svitu-re-89265> [Accessed: 17.06.2024]

33. Yahoo News. (2024, January 20). Ukraine is looking for more than bland security 'assurances' in talks with Canada, expert says. <https://ca.news.yahoo.com/ukraine-looking-more-bland-security-090044184.html> [Accessed: 17.06.2024]

34. U.S. Department of State. (2023, October 7). Russia's planned withdrawal of its CTBT ratification. Retrieved from <https://www.state.gov/russias-planned-withdrawal-of-its-ctbt-ratification> [Accessed: 01.07.2024]

*B. Kanapiyanova¹
Eurasian Research Institute
Almaty, Kazakhstan*

THE EUROPEAN UNION'S APPROACH TO CENTRAL ASIA AS A BALANCING POWER IN THE REGION

Abstract

Cooperation between the European Union (EU) and Central Asian countries has become an area of strategic importance in recent years. Due to its geographical location, Central Asia attracts attention with its energy resources, trade routes and cultural richness. This region offers significant opportunities both to increase the EU's energy security and to strengthen economic integration. While the infrastructure of the study is handled with the comments of experts in the region, the aim of the study is to analyze the EU's approach to Central Asian countries. According to the results of the study, while the EU continues its cooperation activities with Central Asian countries in every field with various projects and programs, it carries out a policy of balancing the activities of other actors such as China and Russia in the region.

Keywords: European Union, Central Asia, cooperation, energy, integration.

*Ж.Б. Қананиянова¹
Еуразия ғылыми-зерттеу институты
Алматы, Қазақстан*

ЕУРОПАЛЫҚ ОДАҚТЫҢ ОРТАЛЫҚ АЗИЯҒА АЙМАҚТАҒЫ ТЕҢДЕСТІРУ КҮШІ РЕТІНДЕГІ ТӘСІЛДЕРІ

Аңдатпа

Еуропалық Одақ (ЕО) пен Орталық Азия елдері арасындағы ынтымақтастық соңғы жылдары стратегиялық маңызды салаға айналды. Орталық Азия өзінің географиялық орналасуына байланысты энергетикалық ресурстарымен, сауда жолдарымен және мәдени байлығымен назар аударады. Бұл аймақ ЕО-ның энергетикалық қауіпсіздігін арттыру, экономикалық интеграцияны нығайту үшін де маңызды мүмкіндіктер ұсынады. Зерттеудің инфрақұрылымы аймақтағы сарапшылардың пікірлерімен зерттелген және зерттеудің мақсаты ЕО-ның Орталық Азия елдеріне көзқарасын талдау болып табылады. Зерттеу нәтижелеріне сәйкес, Еуроодақ Орталық Азия елдерімен әр салада әртүрлі жобалар мен бағдарламалармен ынтымақтастық қызметін жалғастыра отырып, аймақтағы Қытай мен Ресей сияқты басқа субъектілердің әрекетін теңестіру саясатын жүргізеді.

Түйін сөздер: Еуропалық Одақ, Орталық Азия, ынтымақтастық, энергетика, интеграция.

*Кананиянова Ж.Б.¹
Евразийский научно-исследовательский институт
Алматы, Казахстан*

ПОДХОД ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА К ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ КАК БАЛАНСИРУЮЩЕЙ СИЛЫ В РЕГИОНЕ

Аннотация

Сотрудничество между Европейским Союзом (ЕС) и странами Центральной Азии в последние годы стало сферой стратегического значения. Благодаря своему географическому положению Центральная Азия привлекает внимание своими энергетическими ресурсами, торговыми путями и культурным богатством. Этот регион предлагает значительные

возможности как для повышения энергетической безопасности ЕС, так и для укрепления экономической интеграции. Хотя инфраструктура исследования учитывает комментарии экспертов региона, цель исследования – проанализировать подход ЕС к странам Центральной Азии. Согласно результатам исследования, хотя ЕС продолжает сотрудничество со странами Центральной Азии во всех сферах с помощью различных проектов и программ, он проводит политику балансирования деятельности других игроков, таких как Китай и Россия, в регионе.

Ключевые слова: Европейский Союз, Центральная Азия, сотрудничество, энергетика, интеграция.

The EU's interest and activities in Central Asia are viewed from a broad perspective, taking into account the region's geopolitical significance as well as its economic opportunities. These relations have great potential not only in trade and energy, but also in terms of security and cultural interaction. In recent years, visits by Western politicians to the Central Asian countries are seen as steps taken to deepen relations with these countries and enhance cooperation.

Central Asia stands out with its rich natural resources, particularly energy reserves. The EU is developing various projects aimed at ensuring energy security and creating alternative energy routes in the region, such as the Trans-Adriatic Pipeline (TAP) and the Trans-Anatolian Pipeline (TANAP). In this context, oil and natural gas pipelines, renewable energy investments, and environmentally friendly projects are at the forefront. The implementation of these projects aims to both increase Europe's energy diversity and contribute to the economic development of Central Asian countries.

At the same time, the EU's interest in Central Asia is not limited to the energy sector. Partnerships are also being developed in various areas such as education, cultural exchange, trade, and security cooperation, which in turn strengthens the region's role in international relations. Europe's desire to bring its democratic values and human rights standards to the region could lead to a deeper long-term relationship with Central Asian countries. The EU's strategic interest in Central Asia is shaped not only by the region's geopolitical and economic dynamics but also by global energy security and sustainable development goals. In this context, Central Asia's position in the international arena is increasingly gaining importance.

The visit of European Commission Vice-President Josep Borrell to Kazakhstan and Kyrgyzstan from August 1-3, 2024, should be seen as a reflection of the EU's strategic orientation in its Central Asia policies (Esas.europa.eu, 31.07.2024). Under Borrell's leadership, this visit concretely demonstrates the efforts of European diplomacy to strengthen relations with Western partners in the region. Borrell's meetings with President Kassym-Jomart Tokayev in Kazakhstan and senior officials in Kyrgyzstan have been described as “an important opportunity to reaffirm the EU's determination to further develop its relations with both countries and with the Central Asia region as a whole in a challenging geopolitical context” [1]. These discussions hold significant importance in terms of enhancing regional cooperation and deepening strategic partnerships.

The primary objective of the visit was to address important issues on the bilateral agenda and to assess the potential for developing joint projects between the EU and Central Asian countries. The officially stated priorities include hopes for strengthening partnerships in strategic areas such as economic cooperation, energy security, and environmental sustainability. In this context, Borrell's meetings provide not only an opportunity to deepen diplomatic relations but also a critical chance to establish mutually beneficial collaborations.

Kazakhstan and Kyrgyzstan, with their rich natural resources and strategic locations, are key players in the European Union's energy corridors and trade routes. Therefore, it can be said that Borrell's visit reinforced Europe's determination to ensure energy security and seek alternative sources. Additionally, such diplomatic engagements align with broader goals, including supporting political stability in the region and promoting democratic values.

Experts highlight the importance of the promising opportunities that exist between the two sides in areas such as economy, energy, tourism, and education. In this context, it is emphasized that

increasing cooperation between the two regions holds critical potential for ensuring mutual economic benefits and deepening strategic relations [1].

In recent years, there has been notable progress in the relationship between the European Union and Central Asia. In January 2024, based on the recommendations in a report prepared by the European Parliament's Foreign Affairs Committee, a decision was adopted aimed at reviewing the EU's approach to the region [2]. This decision marks an important step in the process of shaping a new EU strategy for Central Asia and includes goals aimed at strengthening regional cooperation.

The European Union's cooperation with Central Asian states is significantly shaped by the *Enhanced Partnership and Cooperation Agreement* (EPCA). This agreement provides a critical framework for the EU to define its strategic objectives in the region and develop collaborations accordingly. Kazakhstan is the only Central Asian country to have signed the EPCA, which envisions comprehensive cooperation across 29 areas with the EU. Preparations for similar agreements are ongoing with Kyrgyzstan, Tajikistan, and Uzbekistan. Additionally, Turkmenistan is the only Central Asian country without any *Partnership and Cooperation Agreement* with the EU [3].

In 2019, the European Union updated its Central Asia strategy, presenting a perspective focused on resilience, prosperity, and regional cooperation, addressing issues such as human rights, border security, and the environment [4]. Within this framework, significant progress is being made through the EU's *Global Gateway* project to develop the Trans-Caspian Transport Corridor (Middle Corridor) between the EU and Central Asia. The European Parliament emphasizes the role of parliamentary diplomacy, drawing attention to the importance of human rights, good governance, and social development. Furthermore, the Parliament strongly supports democracy and the rule of law through concrete initiatives such as efforts to promote democratization in Central Asia. Given the current situation in Afghanistan, Central Asia has become critical for regional security and stability.

In this context, the updated documents are considered an important step toward building a stronger relationship with countries in the region, not only by defining specific goals but also by transparently outlining the methods and processes to achieve these goals. Transparency contributes to the establishment of mutual trust and the deepening of cooperation, while also enabling Central Asian countries to take a more active role in their relationships with the European Union.

The changing global context highlights the necessity for the EU to deepen its relations with Central Asian countries. On one hand, Russia's focus on its invasion of Ukraine has diverted its attention, while on the other hand, China's expansion of its commercial and economic ties in the region, particularly through infrastructure projects, is encouraging the EU to expand its own sphere of influence. Furthermore, the European Parliament emphasizes the need for the European Union to intensify its engagement with this region. This situation could contribute to the reshaping of international relations, both economically and politically.

This development can also be seen in the high-level meetings held between the leaders of Central Asian countries and the President of the European Council in 2022 and 2023. As a result of these meetings, a joint roadmap was created to deepen the ties between the European Union and Central Asia. The roadmap broadly aims to strengthen strategic cooperation, enhance economic and political relations, and increase the capacity to jointly respond to regional issues. These developments highlight both the growing interest of the European Union in Central Asia and the importance of a shared vision in ensuring regional stability.

According to experts following these developments, one of the EU's most effective tools is its development aid funds. According to data from the European Parliament, the EU provided €1.1 billion in grant funding, technical assistance, and direct budget support to the region under its Development Cooperation Instrument between 2014 and 2020. This represents a 62% increase compared to the previous program [1].

In addition, Kazakhstan's Deputy Prime Minister and Foreign Minister, Murat Nurtleu, stated in a press conference that the partnership between Kazakhstan and the EU has intensified in various areas. According to him, in the first five months of 2024, bilateral trade between Kazakhstan and the

European Union reached \$20 billion, accounting for 37% of the country's total foreign trade volume. In 2023, this figure exceeded \$41 billion [5].

According to regional experts, the EU's efforts to deepen its relations with Central Asian countries are viewed as a "functional and instrumental" approach aimed at balancing the influence of Russia and China in the region. This perspective highlights the prominence of strategic calculations and power dynamics in the foreign policies of Central Asian countries. Therefore, the EU's role in the region is a complex issue that must be considered not only in terms of economic and political cooperation but also within the framework of geopolitical dynamics [6].

In summary, the EU aims to strengthen its geopolitical presence in Central Asia by approaching the region as an independent actor and strategic player. As part of this strategy, the EU continues to prioritize progress on key issues such as democratic reforms, human rights, the rule of law, and sustainable development. In this context, the EU is expected to increasingly support projects, such as the alternative Middle Corridor, which bypass Russia, positioning itself as a balancing force against China's growing economic and energy influence in the region.

The EU's initiatives aim not only to further its economic and strategic interests but also to support the internal dynamics of Central Asia. The effective use of EU aid and budgetary support, aligned with sustainable development goals, will contribute to the economic growth and social reforms of the region's countries. However, it is clear that the EU's approach to Central Asia should not be limited to strategic and economic objectives alone; the cultural and social dimensions of the region must also be taken into account. The sharing of common values and the promotion of cooperation will help build stronger and more sustainable long-term relations between the EU and Central Asian countries.

References:

1. Satubaldina, Assel (2024). *Experts Discuss Opportunities and Challenges in EU-Central Asia Relations*. URL: <https://astanatimes.com/2024/08/experts-discuss-opportunities-and-challenges-in-eu-central-asia-relations/>.
2. Euproarl.europa.eu (2024). *European Parliament Resolution on the EU Strategy for Central Asia*, dated 17 January 2024. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-01-17_EN.html#sdocta12.
3. Europarl.europa.eu (2024a). *Central Asia*. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/178/central-asia>.
4. Europarl.europa.eu (2024b). *The EU's Central Asia Strategy: Towards a New Movement?* URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762300/EPRS_BRI\(2024\)762300_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762300/EPRS_BRI(2024)762300_EN.pdf).
5. Asiaplustj.info (2024). *The EU's top diplomat visited Kazakhstan and Kyrgyzstan to discuss cooperation issues*. URL: <https://asiaplustj.info/en/news/centralasia/20240802/top-eu-diplomat-visits-kazakhstan-and-kyrgyzstan-to-discuss-cooperation-issues>.
6. Teslova, Elena (2024). *EU's top diplomat visits Kyrgyzstan*. URL: <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/top-eu-diplomat-visits-kyrgyzstan/3294211>.

Хусаинов О.Б.,¹ Кешубаева А. Е.,¹

¹Институт Сорбонна-Казахстан КазНПУ имени Абая, г. Алматы, Республика Казахстан

РОЛЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ И МЕЖПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В СФЕРЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ НОРМ И ПРИНЦИПОВ МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ

Аннотация

В данной статье пойдет речь о роли международных и межправительственных организаций в сфере обеспечения и поддержания института международно-правовой ответственности в эпоху глобализации и нового мирового порядка, их влияние на государств-членов и перспективы дальнейшего развития.

Ключевые слова: ответственность, право, ООН, МУС, конвенции, США, Ирак.

Хусаинов О.Б.,¹ Кешубаева А. Е.,¹

¹Абай атындағы ҚазҰПУ Сорбонна-Қазақстан институты,
Алматы, Қазақстан Республикасы

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖАУАПКЕРШІЛІКТІҢ СТАНДАРТТАРЫН МЕН ПРИНЦИПТЕРІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ САЛАСЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖӘНЕ ҮКІМЕТ АРАЛЫҚ ҰЙЫМДАРДЫҢ РӨЛІ

Аңдатпа

Бұл мақалада жаһандану және жаңа әлемдік тәртіп дәуіріндегі халықаралық құқықтық жауапкершілік институтын қамтамасыз ету және қолдау саласындағы халықаралық және үкіметаралық ұйымдардың рөлі, олардың мүше мемлекеттерге әсері және одан әрі даму перспективалары талқыланады.

Түйін сөздер: жауапкершілік, заң, БҰҰ, ХКК, конвенциялар, АҚШ, Ирак.

Khussainov O.B.,¹ Keshubayeva A.E.¹

¹Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU Almaty, Republic of Kazakhstan

THE ROLE OF INTERNATIONAL AND INTERGOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN THE SPHERE OF ENFORCING THE STANDARDS AND PRINCIPLES OF INTERNATIONAL LEGAL RESPONSIBILITY

Abstract

This article will discuss the role of international and intergovernmental organizations in the field of ensuring and maintaining the institution of international legal responsibility in the era of globalization and the new world order, their impact on member states and prospects for further development.

Keywords: responsibility, law, UN, ICC, conventions, USA, Iraq.

Современная система международных отношений характеризуется высокой степенью со зависимости государств, что требует необходимости строгого соблюдения норм и принципов международного права для обеспечения стабильности и справедливости на глобальном уровне. Одним из важнейших элементов международного права является институт международно-правовой ответственности, который предусматривает меры воздействия на государства и иных субъектов международного права в случае нарушения ими установленных стандартов. Исходя из работ российского ученого Лукашук И значимость института международно-правовой ответственности заключается в том, что она позволяет не только предотвращать возможные правонарушения, но и гарантировать защиту пострадавших субъектов, восстанавливая их права и обеспечивая им возможность компенсации ущерба. [1].

Международно-правовая ответственность в международном праве, является одним из важнейших механизмов, поддерживающей порядок в международных отношениях, и предполагает привлечение к ответственности государств за противоправные деяния. При этом основной задачей является не только наказание виновного субъекта, но и достижение справедливости и удовлетворение интересов пострадавшей стороны. Эти цели могут быть достигнуты лишь при эффективном функционировании и сотрудничестве всех участников международных отношений, включая международные и межправительственные организации, которые играют центральную роль в создании, развитии и поддержании стандартов международно-правовой ответственности. Все вышеперечисленное дает основание в данной статье изучить некоторые аспекты деятельности международных организаций.

В исследовании ученой Дейкало Е. А. подчеркнуто, что международные и межправительственные организации, такие как Организация Объединенных Наций (далее ООН), Европейский Союз (далее ЕС), Международный валютный фонд (далее МВФ), Всемирная торговая организация (Далее ВТО) и Международный уголовный суд (далее МУС), обладают уникальным статусом и значительным влиянием для поддержания международных обязательств. [2]. В условиях нового мирового порядка их роль становится еще более значимой, так как государства не всегда могут эффективно регулировать вопросы, выходящие за пределы их юрисдикции. Благодаря своей структуре, нормативной базе и специализированным органам, международные и межправительственные организации способствуют не только созданию международных стандартов, но контролируют их исполнение, гарантируя, что нарушители международных обязательств будут привлечены к ответственности. [2].

По мнению английского ученого в области международного права Мартина Диксона одним из значимых аспектом деятельности международных и межправительственных организаций в сфере международно-правовой ответственности является разработка и внедрение стандартов, обязательных для всех участников международного сообщества. К примеру, ООН активно участвует в подготовке международных конвенций, деклараций и резолюций, устанавливающих определенные стандарты для государств и других субъектов международного права. Эти документы являются основой для формирования норм международно-правовой ответственности, за такие серьезные правонарушения, как покушение на суверенитет другого государства, нарушение прав человека и другие виды агрессии. [3].

К примерам документов регулирующих международно-правовую ответственность можно отнести: Римский статут МУС от 1998 года, который устанавливает и регулирует международно-правовую ответственность за такие правонарушения как геноцид, военные преступления и преступления против человечества, также туда можно отнести Устав ООН от 1945 года, некоторые статьи которого затрагивают последствия нарушения международных обязательств между государствами-членами. Далее существуют такие конвенции как: Конвенция о предупреждении преступления геноцида и наказании за него от 1948 года, Конвенция против пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения от 1984 года, Конвенция о международной ответственности за ущерб, причинённый космическими объектами от 1972 года, Конвенция о ликвидации всех форм расовой дискриминации от 1965 года и так далее. [2].

Помимо установления стандартов, Международные и межправительственные организации обеспечивают их выполнение и мониторинг. Многие международные организации наделены правом применять санкции, вводить ограничения и разрабатывать меры, направленные на восстановление справедливости и возмещение ущерба. Например, Совету Безопасности ООН предоставлено право вводить санкции в отношении государств, угрожающих международной безопасности. Это придает институту международно-правовой ответственности реальные

рычаги воздействия, что является реальным сдерживающим фактором для потенциальных зачинщиков конфликтов. [1].

Тем не менее, международные и межправительственные организации имеют ряд актуальных проблем и недостатков. Во-первых, отсутствие эффективных принудительных механизмов в ряде случаев ограничивает возможности ММО по привлечению к ответственности определенных субъектов международного права. Во-вторых, деятельность международных организаций нередко сталкивается с политическими интересами отдельных государств, что приводит к определенной селективности и избирательности в применении норм международного права. [3].

Эти и другие факторы обуславливают необходимость дальнейшего совершенствования правовых механизмов, которые бы позволили более эффективно реализовывать нормы международно-правовой ответственности.

Таким образом, основная цель данной статьи заключается в анализе значимости международных и межправительственных организаций в поддержании и развитии института международно-правовой ответственности, исследовании их вклада в обеспечение и соблюдения норм и принципов международного права, а также определение их актуальных проблем и исследование перспектив для повышения их эффективности.

ООН занимает центральное место в системе международных и межправительственных организаций, направленных на поддержание международного мира и порядка. ООН разработала целый ряд основополагающих документов, таких как Устав ООН и Всеобщая декларация прав человека, которые устанавливают базовые нормы международных обязательств, а также принципы ответственности за их нарушение. Одним из ключевых инструментов является деятельность Международного Суда ООН, который рассматривает межгосударственные споры и может привлекать государства к ответственности за нарушения международного права. Совет Безопасности ООН, обладая правом налагать санкции, является ещё одним важным инструментом реализации международно-правовой ответственности. В резолюциях Совета Безопасности, таких как резолюция № 1267, введенная в 1999 году в отношении лиц, связанных с терроризмом, установлены санкционные меры, обязывающие государства реализовать решения ООН под угрозой последствий за их невыполнение. Эти меры помогают создать систему коллективной безопасности и минимизировать случаи грубых нарушений норм международного права. [3].

Однако, ООН в области привлечения к международно-правовой ответственности часто сталкивается с определенными трудностями. К примеру, из-за права вето, которым обладают пять постоянных членов Совета Безопасности, ООН иногда оказывается неспособной эффективно реагировать на кризисные ситуации, что ограничивает её роль в обеспечении международно-правовой ответственности.

МУС, созданный в 2002 году на основе Римского статута, стал первым постоянным судом, имеющим юрисдикцию над физическими лицами в отношении самых серьёзных международных преступлений, таких как преступления против человечности и военные преступления. МУС предоставляет возможность привлечения к ответственности тех, кто несёт личную ответственность за данные деяния, тем самым расширяя сферу влияния института международно-правовой ответственности.

Международный уголовный суд, созданный для привлечения к ответственности физических лиц за самые тяжкие преступления, стал значимым нововведением в сфере международного права, предоставляя возможность привлечения к ответственности не только государств, но и их лидеров. Суд установил важный прецедент международной уголовной ответственности, однако отсутствие поддержки со стороны ряда ключевых стран и сложность осуществления универсальной юрисдикции значительно ограничивают его потенциал. В настоящее время МУС остаётся важным элементом системы международного права, но его эффективность по-прежнему зависит от кооперации государств и признания его юрисдикции. [4].

Международный уголовный суд доказал свое влияние и значимость в деле привлечения к ответственности лидеров и высокопоставленных лиц, замешанных в грубых нарушениях прав человека. К примеру, дело против Омара аль-Башира, бывшего президента Судана, продемонстрировало стремление МУС привлекать к ответственности государственных лидеров за преступления против человечности, несмотря на сопротивление самого Судана и некоторых других стран. [4].

Однако ограничением в деятельности МУС является отсутствие универсальной юрисдикция, поскольку ряд государств, включая США, Китай и Россию, не ратифицировали Римский статут, что ставит под сомнение эффективность МУС в вопросе обеспечения международной ответственности на глобальном уровне. Таким образом, перед МУС стоят серьезные вызовы ограничивающие его способность полностью реализовывать свою деятельность.

Существование международных и межправительственных организаций в обеспечении норм и принципов института международно-правовой ответственности является одним из ключевых факторов поддержания мирового порядка. Международное право, опираясь на институт международно-правовой ответственности, является не только инструментом регулирования отношений между государствами, но и механизмом для предотвращения и разрешения конфликтов, обеспечения прав человека, защиты окружающей среды и сохранения мирового порядка. В данной системе международные организации, такие как ООН, Международный уголовный суд, Европейский Союз и Африканский Союз, играют важную роль как инициаторы, защитники и исполнители норм международно-правовой ответственности. [5,]

ООН, обладая значительным потенциалом для воздействия на государства-членов через правовые и санкционные механизмы, нацелена на поддержание международной стабильности и привлечение к ответственности за правонарушения, включая акты агрессии и массовые нарушения прав человека. [8] Однако её деятельность часто сталкивается с препятствиями, такими как политизация процессов принятия решений и зависимость от согласия постоянных членов Совета Безопасности. К примеру, данной проблемы можно привести такой прецедент как война в Ираке в 2003 году, когда США и их союзники начали военную интервенцию в Ираке, ссылаясь на угрозу наличия оружия массового поражения. Однако этот шаг не был одобрен Советом Безопасности ООН и вызвал широкую критику как грубейшее нарушение международного права (статьи 2(4) и 2(7) Устава ООН), однако ООН не применила санкции против США или их союзников. [7]. К похожему примеру можно отнести израильско-палестинский конфликт, где реакция ООН, из-за давления крупных держав, таких как США ограничивалась лишь рекомендательным заявлениям и гуманитарной помощью без каких-либо жестких санкций. [8]. Также к данному примеру можно отнести Войну на Украине, где ООН хоть и вводила санкции против России, однако Россия все еще остается постоянным членом Совета безопасности ООН и даже несмотря на то что на президента России В.В. Путина от МУС был выдан ордер на арест, в 2023 году генеральный секретарь ООН Антониу Гутерриш прилетел в Казань на саммит БРИКС, что вызвало противоречивую реакцию со стороны международного сообщества. [9]. Такая политизация в реализации норм и принципов международного права снижает оперативность и эффективность работы организации, что, по мнению экспертов, требует пересмотра структуры и функций Совета Безопасности для повышения его влияния и значимости в институте международно-правовой ответственности.

Такая выборочность и привилегированность подрывает доверие к международным организациям и создаёт впечатление несправедливости, что подталкивает страны к игнорированию международных обязательств, если они чувствуют свою защищённость от санкций или иных рычагов давления со стороны международного сообщества.

Исходя из данного исследования, проанализировав исследования разных ученых в данной области, можно прийти к выводу, что международным и межправительственным

организациям, несмотря на значительный вклад в развитии института международно-правовой ответственности еще есть над чем работать. С нашей же стороны мы можем предложить таким крупным международным организациям как ООН стараться минимизировать политизацию и привилегированность некоторых членов организации и пересмотреть список постоянных членов Совета Безопасности ООН.

В перспективе дальнейшее развитие института международно-правовой ответственности может привести к формированию более стабильной и справедливой системы международных отношений, в которой государства и их лидеры будут ответственнее относиться к своим международным обязательствам. Укрепление роли международных организаций в этом вопросе позволит повысить уровень значимости института международно-правовой ответственности и позволит защитить интересы не только государств, но и других субъектов международного права, пострадавших от международных правонарушений. В конечном итоге успешное обеспечение института международно-правовой ответственности способно внести значительный вклад в формирование справедливого мирового порядка.

Список использованной литературы:

1. Лукашук И. *Право международной ответственности*. М., Волтерс Клувер 2004. – 432 с. <https://books.google.kz/books/about>
- 2 Дейкало Е. А. *Ответственность международных организаций: краткий конспект лекций* — Минск: Изд. центр БГУ, 2014. – 216 с.
- 3 Dixon, M. *International Law*. Oxford University Press. Oxford, 2013. – 393 p.
4. *Международный уголовный суд: проблемы, дискуссии, поиск решений* / Под ред. Г. И. Богуша, Е. Н. Трикоз. — М.: Европейская Комиссия; Институт права и публичной политики, 2008. – 792 с.
5. Sarooshi, D *International Organizations and Their Exercise of Sovereign Powers*. Oxford University Press, 2005 – 176 p.
6. *Устав ООН от 1945 года*. <https://www.google.com/search?q>
7. Маттиас фон Хайн, Виталий Кропман "Война в Ираке: ложь и нарушение международного права"/ Политика. науч. интернет-журн. <https://www.dw.com/ru/vojna-v-irake-loz-i-narusenie-mezdunarodnogo-prava/> (дата обращения: 20.03.23)
8. *Израиль и Палестина: история, причины и возможные последствия конфликта*/РИА новости. интернет-журн. <https://ria.ru/20241124/konflikt-1915630213.html> (дата обращения: 24.11.24)
9. Пуцаев Ю.В. *Конфликт на Украине и современная философия в России и вокруг нее, часть четвертая Социальные и гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. Философия: Реферативный журнал*. 2023.

УДК 323.28

МРНТИ 11.25.41

Нурғалым К.С.¹, Абрешева С.М.¹, Жарқыннұр Ж.¹
Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының

БІР БЕЛДЕУБІР ЖОЛ ЖОБАСЫНДАҒЫ КӨЛІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫН ДАМУДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ОРНЫ МЕН РӨЛІ

Аңдатпа

Мақала Қазақстан республикасының “Бір белдеу, бір жол” жобасындағы көлік инфрақұрылымын дамытудағы маңызды орны мен рөлі қарастырылады, “бір белдеу, бір жол” бастамасы Қытай мен Еуропа елдерінің арасында сауда-сатық экономикалық құқықтық жағдайы мен байланстарды айқындайды. Екі ел бірлестігін ынтымағын нығайтуды, жүзеге асырады, Қазақстан осы маршруттағы маңызды рөлін және транзиттік хаб ретінде қызметтер атқарады, орта азия мемлекеттеріне Қазақстан арқылы көптеген көлік дәліздері өтеді, бұл елдің экономикалық әлеуметін артырады, аймақтық өңірлік ынтымақтастықты, өркейтуге дамытуға септігін тигізеді. Мақалада Қазақстанның көлік инфрақұрылымын жетілдіру және дамыту бағытында негізгі жобалары, халқаралық құқықтық сақтай отырып дамыту, “Нұрлы жол” бағдарламасы батыс – Еуропа батыс - Қытай, Транскаспий бағыты бойынша негізгі көлік дәліздері талданады. Қазақстанның логистика және көлік саласындағы бастамалары елді жаһандық сауда желілерінің маңызды бір бөлігіне айналдыруға маңызды рөл атқарады.

Кілт сөздер: бір белдеу, бір жол, жібек жолы, халықаралық құқық, шегара көлік құқықтары, Еңбек және адам құқығы, ШЫҰ, Нұрлы жол.

Нурғалым К.С.¹, Абрешева С.М.¹ Ж.Жарқыннұр¹
Институт Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им.Абая

ПОЗИЦИЯ И РОЛЬ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В РАЗВИТИИ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В ПРОЕКТЕ «ОДИН ПОЯС – ОДИН ПУТЬ»

Аннотация

В статье рассмотрено место и роль Республики Казахстан в развитии транспортной инфраструктуры в проекте «Один пояс, один путь», инициатива «Один пояс, один путь». Определена правовая ситуация отношений Китайской Народной Республики и Республики Казахстан, а также их взаимодействия со странами Европейского Союза. Авторами анализируются основные проекты по направлению совершенствования и развития правовой базы транспортной инфраструктуры Казахстана, в соответствии с международным правом, такими как, программа «Нурлы жол», транспортные коридоры по направлению Запад – Европа, Запад – Китай.

Ключевые слова: Республика Казахстан, Шелковый путь, международное право, международные договора, региональные договора, сотрудничество, трудовые права и права человека, ШОС, Нурлы жол.

Nurgalym K.S.¹, Abresheva¹, S.M., Zharkynnur J.¹
¹Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU Almaty, Republic of Kazakhstan

THE POSITION AND ROLE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN IN THE DEVELOPMENT OF TRANSPORT INFRASTRUCTURE IN THE ONE BELT ONE ROAD PROJECT

Abstract

The article examines the place and role of the Republic of Kazakhstan in the development of transport infrastructure in the “One Belt, One Road” project, the “One Belt, One Road” initiative.

The legal situation of relations between the People's Republic of China and the Republic of Kazakhstan, as well as their interaction with the countries of the European Union, has been determined.

The authors analyze the main projects aimed at improving and developing the legal framework of the transport infrastructure of Kazakhstan, in accordance with international law, such as the Nurlı Zhol program, transport corridors in the direction of West - Europe, West - China.

Key words: Republic of Kazakhstan, Silk Road, international law, international treaties, regional treaties, cooperation, labor rights and human rights, SCO, Nurlı Zhol.

Қазақстан мен Қытай арасындағы халықаралық құқықтың негіздері екі мемлекеттің қарым қатынасына маңызды рөл атқарады. «Бір белдеу, бір жол» бастамасы, оның тарихы, және Қазақстан мен Қытай арасындағы ынтымақтастықтың дамуы. 2013 жылы Қытай хлық Республикасының төрағасы Си Цзиньпин ұсынған жоба Еуразияны байланыстыруға бағытталған экономикалық стратегия. Қазақстан өзінің стратегиялық географиялық орны мен транзиттік әлеуеті арқылы жобаның негізгі қатысушыларының біріне айналды.

Қазақстан мен Қытай арасындағы қарым-қатынастар халықаралық құқық қағидаларына негізделген, бұл екі елдің бейбіт және өзара тиімді ынтымақтастыққа ұмтылысын анықтайды. Қарым-қатынастарды реттеу барысында екі ел саяси, әлеуметтік және халықаралық құқықтың басты қағидаларын сақтауды өзара келісті, осы қағидаларға сәйкес жұмыс жасайды. Қытайдың «Бір белдеу, бір жол» бастамасы Қазақстан үшін стратегиялық маңызға ие, Жоба Еуропа мен Азия арасындағы транзиттік хабқа айналуы көздеп отырған Қазақстанның көлік инфрақұрылымын дамыту арқылы әлемдік сауда мен көлік желісінде маңызды орын алуына мүмкіндік береді.

Бұл зерттеуде Қазақстан мен Қытай арасындағы халықаралық құқықтық негіздері, «Бір белдеу, бір жол» жобасындағы Қазақстанның құқықтық рөлі мен көлік инфрақұрылымын дамытудағы орны қарастырылады. Бір белдеу, бір жол» бастамасы жол бойындағы мемлекеттердің әлеуметтік және экономикалық дамуына, олардың қарым-қатынастары мен байланыстарына үлкен әсер етеді. Орта азия Мемлекеттері арасындағы өзара ынтымақтастық пен сенімділікті нығайтып, жұмысқа тарту мәселелерін шешуде маңызды рөл атқарады. Осы бастама Қытай мен Қазақстан арасындағы байланыстардың дамуына да үлкен мүмкіндік береді. Ақпараттық құрылымның дамуына оң ықпалын тигізеді және елдер арасындағы байланыстарды нығайтады. «Бұл бастама Азия, Еуропа, және Африкадағы мемлекеттердің қатысуымен көлік инфрақұрылымын дамыту, экономикалық және сауда байланыстарын нығайту мақсатын көздейді. Қазақстан үшін бұл жоба – тек экономикалық өсімді қамтамасыз ету мүмкіндігі ғана емес, сонымен қатар аймақтық және халықаралық экологиялық және әлеуметтік стандарттарды енгізу алаңына айналды.

Зерттеудің әдіснамалық негіздемелері ретінде ғылыми және арнайы зерттеу әдістері қолданылады ғылыми ізденістердің негізінде Қазақстан мен Қытай арасындағы халықаралық құқықтың негіздері және «Бір белдеу, бір жол» жобасындағы Қазақстанның құқықтық рөлі мен орны әлеуметтік құқықтарын реттеуде теңдей ұсынылады, зерттеудің кәзіргі жағдайында түгелдей дамытуға мүмкіндік береді. Қазақстан мен Қытай арасындағы халықаралық құқықтың негіздері және «Бір белдеу, бір жол» жобасындағы Қазақстанның құқықтық рөлі мен орны, Қазақстан мен Қытай арасындағы қарым-қатынас соңғы жылдары жоғары деңгейде дамыды. Көптеген салада — экономика, көлік, логистика және инфрақұрылым бағытында тығыз ынтымақтастық орнағанына, жан-жақты талдау жасалды.

Қазақстан табиғат ресурстарына бай ел ретінде «Бір белдеу, бір жол» жобасына қатысуды қоршаған ортаға сәйкесе отырып, жауапкершілікпен қарау арқылы жүзеге асыруға күлшыныс білдірді. Қазақстан үкіметі жобаларды іске асыру барысында халықаралық экологиялық стандарттарды, соның ішінде Париж келісімінің шарттарын сақтау талаптарын жолға қояды. Бұл елдің экологиялық саясатындағы маңызды қадамдардың бірі болып табылады. Мемлекеттердің Егемендігі мен Аумақтық Тұтастығы, Халықаралық құқықтың маңызды

қағидаларының бірі – мемлекеттердің егемендігі мен аумақтық тұтастығы. Қазақстан мен Қытай өзара қарым-қатынастарында осы қағиданы негізге алып, әрбір мемлекеттің ішкі ісіне араласпау және аумақтық тұтастықты құрметтеу қағидаттарын қатаң сақтайды[1,208 б]. Бұл қағида екі ел арасындағы сенімді қарым-қатынастарды нығайтуға, сонымен қатар аймақтық тұрақтылықты сақтауға көмектеседі.

Қазақстан мен Қытай шекаралас мемлекеттер ретінде өздерінің шекаралық аумақтарына байланысты мәселелерді бейбіт жолмен және келіссөздер арқылы шешуге тырысады. Мемлекеттердің егемендігі мен аумақтық тұтастығын құрметтеу халықаралық қатынастардағы тұрақтылықты қамтамасыз ететін негізгі факторлардың бірі болып табылады. Тең құқықтық серіктестік Қазақстан мен Қытай арасындағы қарым-қатынастар тең құқықтық қағидасына негізделген. Бұл қағидаға сәйкес, екі ел өзара сыйластық және тең құқық негізінде әрекет етеді. Қарым-қатынастарда бір тараптың екінші тараптың үстінен басымдыққа ие болмауы осы қағиданың негізгі мәні болып табылады. Бұл серіктестік Қазақстан мен Қытай арасында ұзақ мерзімді ынтымақтастық орнатуға, өзара пайда мен тиімділікке қол жеткізуге ықпал етеді.

Нәтижелер мен талқылаулар. Қазақстандық зерттеушілер Е.Ә.Керімбаев., Н. Шарыпқазы өз зерттеулерінде “Бір белдеу, бір жол” бастамасының Қазақстан экономикасына ықпалын қарастырады. Олар Қазақстанның көлік және инфрақұрылым саласындағы мүмкіндіктерін атап өтіп, бұл жобаның елдің транзиттік әлеуетін арттырудағы рөлін зерттейді.

Қытайлық сарапшы Чжао Хуашэн Қазақстан мен Қытай арасындағы қарым-қатынастардың дамуын және “Бір белдеу, бір жол” бастамасының екі елге тигізетін экономикалық және саяси әсерін қарастырады. Оның зерттеулері Қытайдың Орталық Азия елдеріне стратегиялық көзқарасын және Қазақстанның осы бастамадағы маңызын дәлелдейді.

Қытай Халық Республикасының Төрағасы Си Цзиньпиннің “Бір белдеу, бір жол” бастамасының негізін салған сөзінде, осы жобаны екі елдің бірлесе пайдалануы, жаңа мүмкіндік деп бағалады.

Тең құқықтық серіктестік қағидасы әрбір елдің ұлттық мүдделерін ескере отырып, екі тарап үшін де әділ және тұрақты келісімдерге қол жеткізуге мүмкіндік береді[2,17 б]. Қазақстан мен Қытай осы қағиданы сақтау арқылы өзара сенімге негізделген байланыстарын нығайтып келеді. Өзара тиімділік қағидасы халықаралық қарым-қатынастардағы маңызды аспектілердің бірі болып табылады. Қазақстан мен Қытай арасындағы ынтымақтастықтың басты мақсаты – екі елдің де экономикалық және әлеуметтік дамуына үлес қосу. Бұл қағидаға сәйкес, тараптар әрбір жобада немесе бастамада өзара тиімділік пен пайдаға қол жеткізуді көздейді. “Бір белдеу бір жол” жобасы осы қағиданың жарқын мысалы ретінде саналады, онда Қазақстан мен Қытайдың көлік, логистика және экономикалық салаларда өзара тиімді ынтымақтастық орнатып, екі елдің де экономикасына оң әсер ететін нәтижелерге қол жеткізуде.

Мемлекеттер Арсындағы Бейбітшілік пен Қауіпсіздік Қағидалары Қазақстан мен Қытай арасындағы қарым-қатынастар бейбітшілік пен қауіпсіздік қағидаларына негізделген. Екі ел де аймақтық және ғаламдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін ынтымақтастықты қолдайды. Бұл қағидаға сәйкес, Қазақстан мен Қытай қауіпсіздік саласында бірлесіп жұмыс істеуге, сондай-ақ қауіпсіздікке қатысты мәселелерді халықаралық құқық нормаларына сәйкес бейбіт жолмен шешуге тырысады. “Бір белдеу, бір жол” жобасы осы қағиданың жарқын мысалы ретінде саналады, онда Қазақстан мен Қытайдың көлік, логистика және экономикалық салаларда өзара тиімді ынтымақтастық орнатып, екі елдің де экономикасына оң әсер ететін нәтижелерге қол жеткізуде.

Мемлекеттер Арсындағы Бейбітшілік пен Қауіпсіздік Қағидалары Қазақстан мен Қытай арасындағы қарым-қатынастар бейбітшілік пен қауіпсіздік қағидаларына негізделген[3]. Екі ел де аймақтық және ғаламдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін ынтымақтастықты қолдайды. Бұл қағидаға сәйкес, Қазақстан мен Қытай қауіпсіздік саласында бірлесіп жұмыс

істеуге, сондай-ақ қауіпсіздікке қатысты мәселелерді халықаралық құқық нормаларына сәйкес бейбіт жолмен шешуге тырысады.

Шанхай Ынтымақтастық Ұйымы (ШЫҰ) аясындағы бірлескен әрекеттер Қазақстан мен Қытайдың бейбітшілік пен тұрақтылықты сақтауға деген ниетін көрсетеді. Бұл ұйымның шеңберінде мемлекеттер экстремизм, терроризм және сепаратизм сияқты қауіп-қатерлерге қарсы күресуде тығыз байланыста жұмыс істейді.

ШЫҰ туралы келісімдер; Халықаралық қауіпсіздік бойынша ғылыми еңбектер. Халықаралық арбитраж институттарының ережелері[4]. Халықаралық сот туралы деректер. Халықаралық құқық қағидалары Қазақстан мен Қытай арасындағы қарым-қатынастар халықаралық құқық қағидаларына негізделеді.

Тең құқықтық серіктестік және өзара тиімділік бұл бөлімде Қазақстан мен Қытай арасындағы экономикалық ынтымақтастықтың халықаралық құқыққа сәйкес жүзеге асырылуы талқыланады. Қазақстан «тең құқықтық серіктестік» принципін басшылыққа ала отырып,

Инвестицияларды қорғау және халықаралық міндеттемелер инвестиция жобаларды қорғау халықаралық құқықтың негізгі қағидаларының бірі. Қазақстан мен Қытай арасындағы инвестицияларды қорғау туралы келісімдерге сәйкес, шетелдік инвесторлардың құқықтарын қорғау халықаралық арбитраж арқылы жүзеге асырылады. Инвестицияларды қорғау нормалары екіжақты инвестициялық келісімдерде және халықаралық конвенцияларда бекітілген. “Оның көзқарасы бойынша, Қазақстанның экономикалық байланыстары бірнеше мемлекеттің ұлттық жобалары арқылы жүзеге асырылуы мүмкін.

Қазақстанның транзиттік дәліз ретінде орны ерекше, себебі ол Қытайдан Еуропаға бағытталған тауарлар тасымалындағы негізгі маршруттардың бірі болып табылады. Осы жоба аясында еліміз арқылы өтетін жүк тасымалы көлемі ұлғайып, елдің экономикасына қосымша кіріс әкеледі. Осыған орай, Қазақстан Көлік инфрақұрылымының дамуы және халықаралық стандарттарға сай келетін логистикалық орталықтардың құрылуы транзиттік тасымалдың сапасын жақсартуға септігін тигізеді. Сонымен қатар, жоба аясындағы әрбір қатысушы тараптың құқықтары мен міндеттері айқындалып, тасымалданатын жүктердің қауіпсіздігі, жолдағы инфрақұрылымның жағдайы және транзиттік еркіндік қамтамасыз етіледі.

Қазақстан үшін халықаралық көлік және логистика саласындағы құқықтық нормалар елдің экономикалық әлеуетін арттырумен қатар, Орталық Азиядағы маңызды көлік орталығы ретінде беделін нығайтады. Бұл нормаларды сақтау Қазақстанның Еуропа мен Азия арасындағы сауда байланыстарын дамытудағы негізгі серіктестердің бірі ретіндегі рөлін арттырады.

Экологиялық және әлеуметтік стандарттар Қазақстан «Бір белдеу, бір жол» жобасының аясында қоршаған ортаға әсерін азайту және халықаралық экологиялық стандарттарды сақтау бойынша талаптарын алға тартады. Қазақстан халықаралық экологиялық конвенцияларды, соның ішінде Париж келісімін сақтауды талап етеді.

Қазақстанның “Бір белдеу, бір жол” жобасы аясындағы экологиялық саясаты бірнеше негізгі мақсаттарды қамтиды. Алдымен, мемлекет халықаралық экологиялық стандарттарды ұстануды талап етеді. Бұған атмосфераның ластануын азайту, су ресурстарын тиімді пайдалану, биологиялық әртүрлілікті қорғау және энергия көздерін экологиялық таза түрде дамыту шаралары кіреді. Экологиялық қауіпсіздік пен ресурстарды сақтау – Қазақстанның экологиялық саясатындағы негізгі басымдықтар, бұл жоба арқылы ел өз міндеттемелерін жүзеге асыруға тырысады, Қазақстан жергілікті халықтың әл-ауқатына оң әсер ету мақсатында әлеуметтік стандарттарды да алға тартады[5]. Қазақстанның халықаралық Міндеттемелері Қазақстан экологиялық саясатта халықаралық міндеттемелерді сақтауға үлкен мән береді. Атап айтқанда, мемлекет Париж келісімі мен басқа да халықаралық конвенцияларға қосылу арқылы көмірқышқыл газының шығарындыларын азайтуға, жаңартылатын энергия көздерін дамытуға және экологиялық тұрақтылыққа қол жеткізуге бағытталған қадамдар жасайды. “Бір

белдеу, бір жол” жобасына қатысу барысында Қазақстан осы келісімдердің талаптарын сақтау арқылы халықаралық деңгейде өз беделін нығайтады.

Еңбек және Адам Құқықтары Қазақстан мен Қытай Қатынасында арасындағы экономикалық және инфрақұрылымдық жобалар соңғы жылдары айтарлықтай қарқын алды. Бұл жобалар екі ел арасындағы байланыстарды нығайтып қана қоймай, аймақтық экономикалық дамуды ілгерілетуге де бағытталған[6]. Алайда, мұндай ірі жобаларды жүзеге асыру барысында халықаралық еңбек стандарттары мен адам құқықтарын сақтау өзекті мәселе болып отыр.

Шанхай Ынтымақтастық Ұйымы: Ынтымақтастықтың Негізі ШЫҰ 2001 жылы құрылғаннан бері аймақтағы қауіпсіздікті қамтамасыз етуге және көпжақты ынтымақтастықты дамытуға бағытталған негізгі халықаралық ұйымдардың бірі болып келеді. Қазақстан, Қытай және ұйымның басқа мүшелері терроризм, экстремизм және сепаратизммен күресуді, трансшекаралық қылмыстарды болдырмауды, тұрақты экономикалық дамуды қолдауды мақсат етеді[7]. Бұл ұйымның шеңберінде қабылданған шаралар халықаралық құқық нормаларына сәйкес жүзеге асырылады, бұл өз кезегінде аймақтағы бейбітшілікті қамтамасыз етуге бағытталған. Қазақстанның Қытаймен Ынтымақтастығы және Қауіпсіздік Мәселелері Қазақстан Қытаймен ынтымақтастығы барысында аймақтық қауіпсіздікке ерекше мән береді. Елдер арасындағы өзара түсіністік және сенім, соның ішінде ШЫҰ аясындағы көпжақты кездесулер мен келіссөздер арқылы нығая түсуде. Бұл ынтымақтастық аймақтағы тұрақтылық пен қауіпсіздікті қолдауға, екі ел арасындағы экономикалық және әлеуметтік байланыстарды нығайтуға ықпал етеді.

Қазақстанның “Бір белдеу, бір жол” жобасы аясында экологиялық және әлеуметтік стандарттарды сақтау жөніндегі саясаты – елдің тұрақты даму стратегиясындағы маңызды рөлімен қадамдары Қазақстан халықаралық экологиялық және әлеуметтік талаптарды қоя отырып, жобаға қатысушы басқа мемлекеттер үшін жауапты келісімдер рөл атқарады. Қоршаған орта мен мемлекеттердің дамуына бағытталған бұл шаралар елдің ішкі және халықаралық беделмен ынтымақтастығын дамытады.

Қазақстан мен Қытай арасындағы қарым-қатынастардың тұрақтылығы мен ұзақ мерзімділігі халықаралық құқық қағидаларына негізделгендігі айқындалған. Мемлекеттердің егемендігі мен аумақтық тұтастығын құрметтеу, тең құқықтық серіктестік, өзара тиімділік, бейбітшілік пен қауіпсіздік қағидалары екі ел арасындағы байланыстардың негізгі тірегі болып табылады. Бұл қағидаларды сақтау Қазақстан мен Қытайдың халықаралық аренадағы беделін нығайтып, олардың аймақтағы тұрақтылық пен қауіпсіздікті қамтамасыз етуге қосқан үлесін көрсетеді.

Қазақстанның “Бір белдеу, бір жол” жобасы аясында транзиттік дәліз ретіндегі рөлі көлік және логистика саласындағы халықаралық құқықтық нормаларды сақтау арқылы нығаяды. Қазақстан БҰҰ-ның транзит еркіндігі туралы конвенцияларына және Еуропалық экономикалық комиссияның көлік келісімдеріне сәйкес, көлік инфрақұрылымын дамытуды және транзиттік құқықтарды қамтамасыз етуді басты орынға қояды. Бұл бастама Қазақстанның халықаралық көлік және транзит саласындағы беделін арттыруға, экономикалық дамуына және халықаралық серіктестікті нығайтуға үлес қосады.

Қазақстан мен Қытай арасындағы аймақтық қауіпсіздік саласындағы ынтымақтастық халықаралық құқық нормаларына және Шанхай Ынтымақтастық Ұйымы аясындағы келісімдерге негізделген. Бұл ынтымақтастық аймақтағы бейбітшілік пен тұрақтылықты қамтамасыз етуге және ортақ қауіп-қатерлерге қарсы тұруға бағытталған. Халықаралық құқық қағидаларына сүйене отырып, Қазақстан мен Қытай арасындағы қауіпсіздік ынтымақтастығы одан әрі дамып, аймақтағы тұрақтылықты қолдауға үлес қосады.

Пайданылған әдебиеттер тізімі:

1. Байпаков К., Нұржанов А. *Ұлы жібек жолы және ортағасырлық Қазақстан. Алматы: Қазақстан, 1992. – 208 б.*
2. Е.Ә.Керімбаев Е.Ә. *Қазақстанда «Бір белдеу-Бір жол» аясында Қытай тілі мен мәдениетінің қарқынды таралуы» ҚазҰУ Хабаршысы. Заң сериясы 85.№2. 2018ж. 17 б.*

3. Ақ кітап: «Бір белдеу, бір жол» бастамасы жаһандық сауданың дамуына ықпал етті <http://www.kaz.people.cn/n3/2023/1010/c416681-20081730.html> [Электрондық ресурс]
4. GlobalReview https://www.siis.org.cn/updates/cms/old/shqjw201512107417/UploadFiles/file/20161223/%E5%9B%BD%E9%99%85%E5%B1%95%E6%9C%9B2016%E5%B9%B4%E7%AC%AC5%E6%9C%9F%20%E6%AD%A3%E6%96%87.pdf?sid_for_share=99125_3 [Электрондық ресурс]
5. Чжан Вэй. "China's Silk Road Economic Belt and Its Impact on Central Asia Security" – Қытайдың "Бір белдеу, бір жол" жобасы және оның Орталық Азияның қауіпсіздігіне әсері туралы.
6. Париж келісімі. "БҰҰ Климаттың өзгеруі жөніндегі негіздемелік конвенциясы. 2015.
7. Жансүгіров, А. «Қазақстанның тұрақты даму стратегиясы: Экологиялық аспектілері.» Қоршаған орта және тұрақты даму. Алматы. 2020. ж 49 б.

References:

1. Baipakov K., Nurzhanov A. The Great Silk Road and Medieval Kazakhstan. Almaty: Kazakhstan, 1992. - 208 p.
2. E.A. Kerimbaev E.A. Rapid spread of Chinese language and culture in Kazakhstan within the framework of "One Belt, One Road" KazNU Herald. Law series 85. No. 2. 2018 17 p.
3. <http://www.kaz.people.cn/n3/2023/1010/c416681-20081730.html> [Electronic resource]
4. GlobalReview https://www.siis.org.cn/updates/cms/old/shqjw201512107417/UploadFiles/file/20161223/%E5%9B%BD%E9%99%85%E5%B1%95%E6%9C%9B2016%E5%B9%B4%E7%AC%AC5%E6%9C%9F%20%E6%AD%A3%E6%96%87.pdf?sid_for_share=99125_3 [Electronic resource]
5. Zhang Wei. "China's Silk Road Economic Belt and Its Impact on Central Asia Security" is about China's "One Belt, One Road" project and its impact on the security of Central Asia.
6. The Paris Agreement." UN Framework Convention on Climate Change. 2015.
7. Zhansukirov, A. "Sustainable Development Strategy of Kazakhstan: Environmental Aspects." Environment and sustainable development. Almaty. 2020. y 49 p.

**ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ЖҮЙЕСІН
ТРАНСФОРМАЦИЯЛАУ
ТРАНСФОРМАЦИЯ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ
МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ
TRANSFORMATION OF THE MODERN SYSTEM
OF INTERNATIONAL RELATIONS**

**УДК 32
МРНТИ 11.07.75**

Матақбаева Л.Х.¹

¹д.полит.н., профессор

Институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ имени Абая

**РЕГИОНАЛЬНЫЕ МОДЕЛИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО
ПАРТНЕРСТВА: ОСОБЕННОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ**

Аннотация

В мире идет процесс интеграции экономик разных стран путем формирования глобальной экономической цепочки, предотвращения сегментации глобального рынка и раскола торговой системы. США предпринимают настойчивые попытки создать торговые мегартнерства на западе и востоке. В данной статье рассматриваются складывающиеся в мире региональные модели экономического партнерства. Автор отмечает, что новые трансрегиональные экономические партнерства охватывают свыше 4/5 мировой торговли и инвестиций. В этих сферах будут установлены новые стандарты глобального регулирования, которые предопределят будущие особенности мирового развития и повлияют на экономические связи всех стран мира. Становление подобных экономических альянсов позволяет говорить о возникновении нового явления в мировой экономике - трансрегионализма, приоритетом которого является в первую очередь общность экономических интересов, а не территориальная близость и наличие общих границ.

Ключевые слова: мегартнерство, трансрегионализм, экономическое партнерство, глобализация, свободная торговля, глобальная экономика

Л.Х. Матақбаева¹

¹ саяси ғылымдарының докторы, профессор

Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

**ЭКОНОМИКАЛЫҚ СЕРІКТЕСТІКТІҢ АЙМАҚТЫҚ ҮЛГІЛЕРІ:
ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН БОЛАШАҒЫ**

Аңдатпа

Әлем әлемдік нарықтың сегменттелуіне және сауда жүйесінің бөлінуіне жол бермей, жаһандық экономикалық тізбекті қалыптастыру арқылы әр түрлі елдердің экономикаларын біріктіру процесінде. АҚШ батыс пен шығыста сауда серіктестік серіктестіктерін құруға табанды әрекеттерді жасайды. Бұл мақалада әлемде пайда болған экономикалық серіктестіктің аймақтық модельдері қарастырылады. Автор жаңа аймақаралық экономикалық серіктестік жаһандық сауда мен инвестицияның 4/5 бөлігін қамтығанын айтады. Осы бағыттарда жаһандық реттеудің жаңа стандарттары орнатылады, олар әлемдік дамудың болашақ ерекшеліктерін алдын-ала анықтайды және әлемнің барлық елдерінің экономикалық қатынастарына әсер етеді. Мұндай экономикалық альянстардың құрылуы жаһандық экономикада жаңа құбылыстың пайда болуы туралы әңгімелесуге мүмкіндік береді - трансрегионализм, оның басымдылығы бірінші кезекте экономикалық мүдделердің ортақтығы. аумақтық жақындығы мен ортақ шекаралардың болуы емес.

Түйін сөздер: мегасеріктестік, аймақаралық, экономикалық серіктестік, жаһандану, еркін сауда, жаһандық экономика

Matakbayeva L.Kh.¹
¹d.polit.sciences, professor
Institute Sorbonne -Kazakhstan, Abai KazNPU

REGIONAL MODELS OF ECONOMIC PARTNERSHIP: FEATURES AND PROSPECTS

Abstract

The world is in the process of integrating the economies of different countries by forming a global economic chain, preventing the segmentation of the global market and the split of the trading system. The United States is making persistent attempts to create trade partnerships in the west and east. This article examines the emerging regional models of economic partnership in the world. The author notes that new trans-regional economic partnerships cover over 4/5 of global trade and investment. New standards of global regulation will be established in these areas, which will determine the future features of global development and affect the economic relations of all countries of the world. The formation of such economic alliances suggests the emergence of a new phenomenon in the global economy - transregionalism, whose priority is primarily the community of economic interests, rather than territorial proximity and the presence of common borders.

Keywords: megapartnership, transregionalism, economic partnership, globalization, free trade, global economy

Современный мир вошел в новую экономическую эру. Эру новых открытий и научно-технических решений. Они кардинально меняют природу экономического роста и соответственно образ жизни. Мировая экономическая политика не совсем готова к современным вызовам. Так не устранены фундаментальные причины тяжелейшего финансового кризиса, случившегося 11 лет назад. Медленно восстанавливаются темпы роста мировой экономики. Мир ждет длительный период нестабильности и развитие долгового кризиса.

На этом фоне разворачивается поиск новых форм экономического партнерства. Так, 4 февраля 2016 года в новозеландском Окленде руководителями 12 государств Азиатско-Тихоокеанского региона был подписан первый договор о трансрегиональном мегапартнерстве - Соглашение о Транстихоокеанском партнерстве (ТТП). Соглашение было подписано 12 государствами, входящими в форум «Азиатско-тихоокеанское экономическое сотрудничество» (АТЭС), - Австралией, Брунеем, Вьетнамом, Канадой, Малайзией, Мексикой, Новой Зеландией, Перу, Чили, Сингапуром, США и Японией. 12 государств Транстихоокеанского партнерства занимают важное место в мировой экономике, мировой торговле и мировых прямых иностранных инвестициях.

На их долю приходится 28,4% мирового ВВП, 4% территории и 11% населения земного шара. Для стран характерен высокий уровень экономической взаимозависимости и взаимодополняемости [1]. Одновременно, США ведут переговоры о Трансатлантическом торговом и инвестиционном партнерстве (ТТИП) с Евросоюзом (его подписание было намечено на 2016 г.). Оба будущих региональных интеграционных объединения (РИО) формируются на основе физико-географического принципа и связывания двух океанов - Тихого и Атлантического для расширения товаропотоков и контроля над финансовыми потоками, охватывающими примерно половину мировой торговли. Доминирующая роль США в двух региональных интеграционных объединениях позволяет им сохранять лидерство в мировой торговле товарами и услугами, в международном движении капитала. На эти два объединения приходится, примерно 50% мировой торговли, а если учесть планируемую зону свободной торговли Япония - ЕС, то порядка 80%. Кроме этого, на стадии завершения находятся другие трансрегиональные соглашения: ЕС - Канада, ЕС - Япония, Трансатлантическое торговое и инвестиционное партнерство (ТАТИП), Региональное всестороннее экономическое партнерство (РВЭП) и некоторые другие. Становление подобных экономических альянсов позволяет говорить о возникновении нового явления в мировой экономике - трансрегионализма, приоритетом которого является в первую очередь общность экономических интересов, а не территориальная близость и наличие общих границ.

Рассмотрим типы складывающихся мегапартнерств. Эксперты выделяют несколько типов новых партнерств. Один из них, можно назвать американо-европейским. Этот тип представлен ТТП, а также будет в значительной мере отражен в таких партнерствах, как ТАТИП, ЕС - Канада, ЕС - Япония. Это тип либерального торгово-инвестиционного соглашения по модели «ВТО плюс». Официально

участники ТТП провозглашали, что создание партнерства должно было стать альтернативой уже имеющихся в тихоокеанской зоне экономических союзов, прежде всего АСЕАН и АТЭС, и обеспечить более либеральные условия торговли, чем предусматривают правила ВТО и существующие там зоны свободной торговли. Однако, многие аналитики отмечают, что целью этого проекта является стремление США противостоять растущему влиянию Китая, сохранить свой контроль над тихоокеанской зоной и восстановить свои позиции в Азии [2].

К другому типу мегапартнерства можно отнести РВЭП. Его главными драйверами выступают АСЕАН и другой крупнейший экономический игрок в современной мировой экономике - Китай. Проект РВЭП полностью отвечает приоритетам китайской внешнеэкономической политики и является альтернативным ответом на ТТП. Основные направления РВЭП в общем плане совпадают с ТТП. При этом в качестве базовых в РВЭП использованы принципы, которые применяются в АСЕАН и его существующих соглашениях о зоне свободной торговли с третьими странами. Это относится, например, к торговле текстилем и одеждой, правилам происхождения товаров, таможенным процедурам, техническим барьерам в торговле, санитарным и фитосанитарным нормам, торговым поощрительным мерам, финансовым услугам, телекоммуникациям, юридическим и организационным вопросам. При этом важнейшим принципом АСЕАН является консенсусный подход при реализации совместных мероприятий и движение со скоростью «последнего верблюда в караване».

Наконец, еще одним типом экономического партнерства - гибридным - является Экономический пояс Шелкового пути (ЭПШП) и Морского Шелкового пути (МШП) XXI века. Он охватит страны, где проживают около 4 млрд. человек (немногим менее 60% всего населения планеты). Данный проект может стать самым крупным трансрегиональным экономическим партнерством - более 45% мирового ВВП. Планы реанимировать Шелковый путь (ШП) выдвигались Европой и США в конце XX века. Однако Китай творчески развил эту идею, наполнив ее новым концептуальным и материальным содержанием. Особенность китайского проекта ЭПШП и МШП заключается в том, что он вовлекает в процессы трансрегионализации многие развивающиеся страны, которые не входят в рассмотренные выше мегапартнерства. Это говорит о том, что Китай создает реальные предпосылки для выстраивания в будущем общего экономического пространства как для стран Европы, так для Азии и Африки. Привлекательность Экономического пояса Шелкового пути и Морского Шелкового пути обеспечивается не только охватом большой группы стран, но и гибкостью его механизмов. Он предполагает, что его участники будут обмениваться мнениями относительно путей экономического развития для того, чтобы выявить потенциальные конфликтные точки, устранить их и приступить к объединению стратегий развития с учетом экономической, политической, правовой практик стран участниц этого проекта. [3]

Инициатор данного проекта - Китай - подчеркивает, что Экономический пояс ШП и МШП - не интеграционная структура, не региональная или международная организация, а инициатива взаимовыгодного сотрудничества и совместного развития. Она открыта, всеобъемлюща, лишена жестких ограничительных рамок и приветствует участие всех стран и международных организаций. Присоединиться к проекту смогут все заинтересованные государства и компании, которые будут сами выбирать желательный для себя уровень и формат взаимодействия. [4] В этом смысле Экономический пояс ШП и МШП называют моделью «открытого партнерства».

Новые трансрегиональные экономические партнерства охватывают свыше 4/5 мировой торговли и инвестиций. В этих сферах ими будут установлены новые стандарты глобального регулирования, которые предопределят будущие особенности мирового развития и повлияют на экономические связи всех стран мира.

В связи с этим возникает вопрос. Что такое новое экономическое партнерство? Означает ли оно конец глобализации? Согласно классической теории экономической интеграции Б.Балаша, экономические партнерства можно отнести к самой первой интеграционной стадии - зоне свободной торговли (ЗСТ) с элементами третьей стадии, подразумевающей создание регулируемых по общим правилам зон свободного движения товаров, услуг, отчасти капиталов, в первую очередь инвестиций[5]. Формируемые новые экономические партнерства не предусматривают образования валютных союзов с их строгими правилами и ограничениями в макроэкономической и валютно-финансовой сферах. Кроме того, экономические партнерства обязуются не формировать надгосударственные органы, связанные с созданием мощного бюрократического аппарата, который не позволяет своевременно реагировать на постоянно возникающие вызовы мирового развития. Единственными межгосударственными институтами, регулирующими деятельность экономических

партнерств, являются межгосударственные соглашения о создании таких партнерств. Для решения вопросов, затрагивающих интересы ряда участников, например коммерческих споров, партнерства, опираются прежде всего на использование существующих межгосударственных институтов, в частности международного арбитража, Всемирной организации интеллектуальной собственности (World Intellectual Property Organization, WIPO).

Отсутствие необходимости делегировать часть своего суверенитета на наднациональный уровень и жестких требований по унификации макроэкономической и валютно-финансовой политики делает эти партнерства более устойчивыми элементами новой модели глобального экономического пространства по сравнению с традиционными региональными интеграционными объединениями.

В связи с появлением новых экономических партнерств дальнейшее развитие получила теория *конкурентного регионализма*. Этот термин появился в 1990-х годах, когда резко возросло число многосторонних региональных торговых соглашений (РТС) и стали создаваться трансрегиональные альянсы. Последние, с одной стороны, построены на принципах открытого регионализма, который подразумевает недискриминационные условия сотрудничества со странами, не вошедшими в определенный региональный альянс, а также возможность участия в нескольких региональных партнерствах.

С другой стороны, новые экономические партнерства вступают в очевидную конкуренцию между собой за новых участников (конкурентный регионализм, принцип «кнута» и «пряника»). Именно конкуренция региональных и трансрегиональных альянсов может способствовать прогрессу глобализационных процессов и достижению ими более высоких уровней. Формально и неформально открытый характер новых трансрегиональных альянсов предоставляет широкие возможности расширения рынков и эффективного использования внешних связей.

Подводя итог, следует отметить, что трансрегионализация является новым этапом глобализации, отличительной чертой которого является формирование межгосударственных экономических союзов нового типа. В пользу этого тезиса следует отметить. Во-первых, большинство отмеченных проектов носит перекрестный характер за счет участия в них одних и тех же государств. Наличие стран – участниц нескольких таких альянсов будет способствовать их сближению и в более отдаленной перспективе – возможному объединению. В современных условиях по-новому выстраивается роль стран-мостов между трансрегиональными объединениями. Если раньше государство называло себя «мостом» между тем или иным экономическим союзом, исходя, прежде всего из своего транзитного географического положения, то сейчас главным критерием является адаптивность его институтов к условиям хозяйствования в различных мегапартнерствах. Во-вторых, мегапартнерства будут расширяться за счет вступления новых участников. Например, в отдельных раундах переговоров по ТТП количество государств, заявивших о своей заинтересованности во вступлении в партнерство, постоянно меняется. В-третьих, наличие трансрегиональных партнерств не исключает возможности заключения преференциальных торговых и инвестиционных соглашений между странами, являющимися участниками разных мегапартнерств или других региональных альянсов, что будет способствовать процессу глобализации мировой экономики в целом. В-четвертых, трансрегионализация ускоряет системные глобализационные процессы в области коммуникаций, обмена информацией, человеческих контактов и т.п. В-пятых, новые мегапартнерства вызовут изменения в законодательстве стран, не вступивших в эти альянсы, в отношении снятия или уменьшения протекционистских барьеров, принятия цивилизованных правил международной торговли и инвестиций и т. п. Все это несомненно, будет способствовать развитию глобализационных процессов.

Список использованной литературы:

1. Баранов В. Костюнина Г. Транстихоокеанское партнерство : основные положения, соглашения и потенциальный эффект // *Международная жизнь* -2015-№2, С112
2. Хейфец Б. Новые экономические мегапартнерства и глобальная экономика // *Международная жизнь* - 2016 №3, С128
3. Веркей Ж. Экономические траектории ЦА: между Евразийским Экономическим Союзом, российским кризисом и новыми дорогами Шелкового пути // *Хабаршы Вестник Серия «Международная жизнь и политика»* №3-4 (50-51) ,2017 С. 306-310
4. См.: Чжочао Ю. Проект XXI века - «Экономический пояс Шелкового пути» // <http://rusila.su/2015/10/22/proekt-21-veka-ekonomicheskij-poyas-shyolkovogo-puti/>
5. Матакбаева Л.Х. Интеграционная политика Республики Казахстан- Алматы-2000. С 61-63

МРНТИ 11.25.67, 11.01.29

УДК 327:339,9

Чумаченко Т.Н.¹, Огатаева А.Е.¹

¹к.полит.н., ст. преподаватель кафедры международных отношений ИСК Каз НПУ им. Абая,

¹ Студентка 4 курса специальности международные отношения

Института Сорбонна Казахстан

г. Алматы, Казахстан

ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА НАЦИОНАЛЬНЫЙ СУВЕРЕНИТЕТ

Аннотация

Современные процессы глобализации формируют новые условия для функционирования государств, создавая перспективы для экономического роста и культурного обмена. Статья посвящена исследованию влияния многоаспектного процесса глобализации на национальный суверенитет. Проанализирована эволюция понятия суверенитета и его основных составляющих. Рассмотрены ключевые аспекты влияния глобализации, а также вызовы сопутствующие ее углублению. Глобализация создает, как возможности, так и вызовы, для государств, вынуждая искать постоянный баланс между интеграцией и сохранением реального суверенитета. Проанализировано теоретическое осмысление взглядов, которые глобализация несет государственному суверенитету. Будущее национального суверенитета, будет зависеть от способности эффективно использовать возникающие возможности глобализации с одной стороны, и адаптации к глобальным изменениям, минимизируя риски, не теряя независимости, так как именно государственный суверенитет обеспечивает стабильность существования системы международных отношений.

Ключевые слова: суверенитет, государство, глобализация, риски, трансформация

Т.Н.Чумаченко¹, А.Е.Огатаева¹

¹саясаттану ғылымдарының кандидаты, Халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқытушысы, Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

¹Халықаралық қатынастар мамандығының 4 курс студенті,

Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

Алматы, Қазақстан

ЖАҒАНДАНУДЫҢ ҰЛТ ЕГЕМЕНДІККЕ ӘСЕРІ

Аңдатпа

Заманауи жаһандану процестері мемлекеттердің жұмыс істеуі үшін жаңа жағдайлар жасайды, экономикалық өсу мен мәдени алмасу перспективаларын жасайды. Мақала жаһанданудың көп өлшемді үдерісінің ұлттық егемендікке ықпалын зерттеуге арналған. Егемендік ұғымының эволюциясы және оның негізгі құрамдас бөліктері талданады. Жаһандану ықпалының негізгі аспектілері, сондай-ақ оның тереңдеуіне ілесетін сын-қатерлер қарастырылады. Жаһандану мемлекеттер үшін мүмкіндіктер де, қиындықтар да туғызады, оларды интеграция мен нақты егемендікті сақтау арасындағы тұрақты тепе-теңдікті іздеуге мәжбүрлейді. Жаһандану мемлекет егемендігіне әкелетін көзқарастардың теориялық түсінігі талданады. Ұлттық егемендіктің болашағы бір жағынан жаһанданудың пайда болған мүмкіндіктерін тиімді пайдалана білуге және тәуелсіздікті жоғалтпай тәуекелдерді барынша азайта отырып, жаһандық өзгерістерге бейімделуге байланысты болады, өйткені халықаралық қатынастар жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз ететін мемлекеттік егемендік.

Түйін сөздер: егемендік, мемлекет, жаһандану, тәуекелдер, трансформация

Chumachenko T.N.¹, Ogatayeva A.E.¹

*¹candidate of Political Science, Senior Lecturer of the Department of International Relations,
Institute Sorbonne-Kazakhstan, Abai KazNPU*

*¹4th year student of specialty of international relations, Institute Sorbonne-Kazakhstan
Almaty, Kazakhstan*

INFLUENCE OF GLOBALIZATION ON NATIONAL SOVEREIGNTY

Abstract

Modern processes of globalization form new conditions for functioning of states, creating prospects for economic growth and cultural exchange. The article is devoted to the study of influence of multidimensional process of globalization on national sovereignty. The evolution of concept of sovereignty and its main components is analyzed. The key aspects of influence of globalization, as well as challenges accompanying its deepening are considered. Globalization creates both opportunities and challenges for states, forcing to search for constant balance between integration and preservation of real sovereignty. The theoretical understanding of views that globalization brings to state sovereignty is analyzed. The future of national sovereignty will depend on the ability to effectively use emerging opportunities of globalization on the one hand, and adaptation to global changes, minimizing risks, without losing independence, since it is state sovereignty that ensures stability of existence of the system of international relations.

Key words: sovereignty, state, globalization, risks, transformation

Актуальность. Процессы глобализации приобрели невиданный масштаб в XXI веке и оказывают огромное влияние на все стороны жизни современного общества. Глобализация, разрушая границы и объединяя государства, одновременно создает сложности для национального суверенитета. Эти процессы вызывают необходимость осмысления того, как сохранить и укрепить независимость в условиях усиливающейся глобальной взаимозависимости.

В условиях глобализации государства все чаще сталкиваются с необходимостью адаптации своих национальных интересов к требованиям международных структур. Для многих стран, которые активно участвуют в глобальных процессах и одновременно стремятся укрепить свои позиции, как независимого государства, данная тема имеет стратегическое значение.

Современная реальность такова, что мир начинает меняться стремительно, поступательное развитие глобализационных процессов на протяжении ряда лет, сменяющиеся геополитические векторы, борьба за мировое господство сверхдержав, интеграционные процессы, появление надгосударственных органов управления, все это таит в себе к вынужденное ограничение национального суверенитета в некоторых странах. И защита его становится основной задачей. [1]

Цель исследования проанализировать влияние глобализации на национальный суверенитет и выявить ее воздействие на государства.

Методы. Материалами послужили научные работы отечественных и зарубежных авторов по теме исследования, законодательные акты различных государств, международные договоры и соглашения. В процессе работы использовались сочетание диалектического, системного, исторического анализа с последующим синтезом, а также историко-правовой анализ.

За годы развития государств и научной мысли понятие «суверенитета» проходило определенную эволюцию и трансформацию. Современные исследователи обращаются к этой теме – влияние глобализации на суверенитет, все чаще и чаще.

Так, исследованием изменения понятия суверенитета и влиянием на него глобализации занимались: Бусыгина М.В., Кукушкина С.М., Антонович Н.А., Славецкий В.Ю., Сатпаев А.К., Бекешев К.О. [2], Росенко М., Гнедь А., Старцева С.[3] и многие другие.

В современной литературе активно обсуждается судьба национального суверенитета. Одни исследователи полагают, что глобализация означает конец национального государства, как суверенного игрока, другие, считают, что экономическая глобализация не умаляет роли национального государства, и передача части суверенитета международным и наднациональным органам ничего не меняет, поскольку делегированные полномочия могут быть в любой момент быть отозваны.[4]

На протяжении веков страны существовали в тесной связи друг с другом, а также в соперничестве друг с другом за территорию, ресурсы и влияние. Осознание необходимости упорядочить

международные отношения и определить границы государств переросло в формирование и закрепление понятия государственного суверенитета.[5]

Само понятие суверенитет, близкое к современному пониманию появилось в средневековой Европе. И суверенитет в эту эпоху определял властные полномочия короля и сеньоров, при этом внешнеполитическая правоспособность его ограничивалась интересами церкви. таким образом, мы понимаем, что каждый вассал был сюзереном на своей земле, и существовало множество центров принятия решений.[6]

Ситуация меняется в XVI – XVII веке происходит формирование централизованных национальных государств и появляются абсолютные монархии. Когда Жан Боден определил суверенитет, как неограниченную и бессрочную власть сюзерена, т.е. абсолютную власть [7]. Суть существования государства – это необходимость консолидации всех членов общества под единой высшей властью. И в пространстве эта власть распространяется над всей территорией государства, а в иерархии управления она является верховной над всеми остальными властями. [8]

Томас Гобс усилил концепцию Бодена, рассматривая суверенитет, как высшую абсолютную власть, не подлежащую никакому контролю. Так как обязанность подчинения определяется актом договора. Но помимо власти, сюзерен несет бремя, определенное Богом. Сюзерен должен быть заступником и справедливым судьей, обеспечивая безопасность своего народа.[9]

Размежевание границ суверенитета произошло после Тридцатилетней войны, с появлением Вестфальской системы, и фиксацией понятия государственного суверенитета. В семнадцатых и восемнадцатых веках после череды буржуазных революций, видоизменились трактовки понятия суверенитет, происходит разграничение таких понятий, как «государственный суверенитет» и «суверенитет народа». Руссо Ж.-Ж. и Д. Локк читали, что источником суверенитета является народ, согласно идеям общественного договора. Таким образом, власть управляется общей волей и представляет неотчуждаемый суверенитет народа.

При этом суверенитет односторонний, зависящий от власти государства внутри страны и поэтому абсолютен, а внешний суверенитет – это всегда итог взаимоотношений между государствами, и, следовательно, всегда относителен и ограничен. [10]

Локк Д. добавляет к понятию суверенитета принцип, определяющий принадлежность верховной власти народу, и в соответствии с этим говорит о необходимости ограничения власти сюзерена, обеспечения разделения властей, наличии конституционного контроля над ними. И Руссо Ж.-Ж. и Локк Д. заложили основу понятия «народный суверенитет»[11], таким образом, народ становится единственным источником власти, что закреплено в конституциях большинства стран мира, в том числе и конституции Республики Казахстан «единственным источником государственной власти является народ». (ст.3 п.1.) [12]

Вестфальские принципы, которые определили развитие международных отношений, фактически определили границы суверенности в пространстве. Появляется официально учрежденные Вестфальским договором принцип территориальной разграниченности государственной власти и принцип невмешательства. Еще одной важной деталью стало разграничение в этот период светской и религиозной власти над территорией государства, при верховенстве светской власти. Именно тогда формируется понятие суверенного государства, заложившего основы для современных национальных государств.

В девятнадцатом веке после Венского конгресса 1814-1815 годов, возникает новая система конвенций и договоров в международных отношениях, утверждается роль международного права, которое обеспечивает существование суверенных государств, касаясь внешнего суверенитета, и запрещающая вмешательство во внутренний суверенитет.

Что впоследствии, гораздо позже будет закреплено в п.7 ст. Устава ООН, из которого вытекает суверенное право каждого государства самостоятельно проводить свою внутреннюю политику.[13]

Формально-юридический подход к определению понятия «суверенитет» появляется в начале двадцатого века. Согласно этому подходу суверенным называется государство, способное к осуществлению свободного, учредительного конституционно - правового регулирования своего статуса и установлению собственных правовых границ.[14]

На волне национально-освободительных движений, активизируется применения понятия «национальный суверенитет», как право нации на политическое, экономическое и культурное самоопределение с целью сохранения своей самобытности, образа жизни, языка, культуры. В соответствии с пунктом 2 статьи 1 Устава ООН, одной из важнейших целей ООН является «развитие

дружественных отношения между нациями на основе уважения принципа равноправия и самоопределения народов...».[15 ст.1 п.2].

Таким образом, суверенитет государственной власти, это независимость государства во внешних делах и верховенство государственной власти во внутренних делах, легитимной основой которого является национальная конституция.

После распада биполярной системы международных отношений начинают доминировать процессы глобализации, особенно проявившиеся в XXI веке. При этом также усиливаются конкуренция между отдельными ведущими странами и противоречия геополитического и геоэкономического характера.

С каждым днем мы все больше сталкиваемся с понятием глобализации - уникальным процессом, объединяющим мир в единое целое, словно паутина, соединяющая людей, культуры, экономику и технологии. Это процесс всемирной интеграции во всех сферах общественной жизни, включающий в себя миграцию и концентрацию капитала, типизацию законодательства, экономических и технологических процедур, усиление транснациональных связей, интеграцию мировых рынков, развитие международных институтов, которые регулируют отношения между странами, а также сближение и соединение культур разных стран по всей планете, в результате чего формируется совершенно новая картина миропорядка.

Это движение, в котором страны стирают границы ради общих целей, обмениваются идеями и ресурсами, сталкиваются с общими проблемами и решают сложные вопросы в различных сферах.

В мире глобализации все взаимосвязано: товар, созданный в одной части света, может быть использован в другой; технологии и информация путешествуют со скоростью света, а культурные традиции обогащают друг друга, образуя новые пути к совместной деятельности стран. Это время, когда расстояния уменьшаются, а сотрудничество становится ключом к успеху. Это вызов и возможность, это ритм современного мира, в котором каждое государство, каждая культура, каждый человек играет свою уникальную роль. Весь этот взаимообмен и порождает взаимозависимость государств друг от друга. Процесс глобализации усиливает, то что мы живем в эпоху развития глобального информационного общества, в связи с этим наряду с традиционным пониманием суверенитета в пространстве и во времени, появляется новое понятие – «цифрового суверенитета», определяющего самоопределение народа и независимость государства в информационном пространстве. Цифровой суверенитет - это право государства самостоятельно формировать свою информационную систему, свою информационную политику, направлять информационные потоки и обязанность, обеспечивать информационную безопасность независимо от внешнего влияния.

Однако в условиях глобализации традиционное понимание суверенитета меняется. Экономическая, экологическая и информационная взаимозависимость вынуждают государства делегировать часть своих полномочий международным структурам. Это приводит к необходимости пересмотра баланса между национальными интересами и глобальными процессами.

В начале двадцать первого века под влиянием третьей волны глобализации сформировалось понятие суверенитета не как абсолютного, а как условного. В 2005 году такие взгляды были зафиксированы в итоговом документе Всемирного саммита ООН. Была отмечена и зафиксирована ответственность всех стран за соблюдение прав человека на своей территории и необходимость оказания международной помощи (гуманитарная интервенция) для выполнения данных обязательств. В то же время подобные действия могли быть выполнены лишь в соответствии с Уставом ООН и только через решение Совета Безопасности ООН.[16]

В условиях глобальной интеграции страны становятся частью широкой системы международных отношений. Государствам приходится жертвовать частью своего суверенитета, чтобы участвовать в различных международных процессах, где должны учитываться национальные интересы не только одной страны. Например, в таких сферах как торговля, безопасность, экология, решение глобальных проблем.

Глобализация вносит свои изменения в обществе и государстве. Одним из самых важных аспектов является экономическое развитие и интеграция, так как процесс открывает доступ к различным мировым рынкам для роста и развития национальных экономик. Активное участие в международной торговле и инвестиционных потоках позволяет государствам получить доступ к современным технологиям, рынкам и финансированию. Это, в свою очередь, способствует диверсификации экономики, улучшению сферы производства и повышению конкурентоспособности. Получая доступ к глобальным ресурсам, страны способны развивать свои внутренние рынки, что укрепляет экономическую независимость и позволяет лучше справляться с внешними вызовами.

Глобализация способствует культурному обмену и расширению знаний, что обогащает и повышает уровень образования, что обмен позволяет странам заимствовать передовые технологии, методы управления и образовательные программы, что приводит к повышению качества жизни и уровня общественного благосостояния. В результате страны могут не только сохранить, но и укрепить свою культурную самобытность, адаптируя новые идеи в соответствии с национальными традициями и ценностями, делиться своей культурой в зарубежных странах, получить качественное образование.

Кроме того, глобализация ведет к углублению международного сотрудничества в области безопасности и защиты прав человека. Глобальные проблемы, такие как терроризм, климатические изменения и эпидемии, требуют совместных усилий государств. Участие в международных организациях и соглашениях позволяет странам более эффективно справляться с этими вопросами. Таким образом, глобализация стимулирует сотрудничество, которое приводит к укреплению внутренней безопасности и защиты интересов граждан.

Также важно отметить, что глобализация поддерживает развитие демократии и правового государства. Участие в международных институтах и соблюдение международных стандартов способствует улучшению внутренней политики и управления. Государства, участвующие в глобальных процессах, часто стремятся соответствовать международным нормам, это приводит к укреплению институтов демократии, улучшению правозащитной практики и повышению уровня прозрачности в управлении. Что в свою очередь создает благоприятную среду для активного участия граждан в политической жизни страны и способствует построению более открытого и ответственного правительства

Однако с усилением влияния глобализации вопрос о национальном суверенитете государств стал острее. Одной из наиболее заметных угроз является экономическая зависимость развивающихся государств от развитых, прослеживается в деятельности некоторых международных организаций, таких как ВТО, МВФ, Европейский банк реконструкции и развития. Например, МВФ выдает денежные средства, при условии проведения определенных реформ, таким образом, вмешиваясь в экономический суверенитет. Углубление интеграции в глобальную экономику может привести к тому, что некоторые страны становятся неконкурентоспособными в определенных секторах. Например, локальные производители могут оказаться в невыгодном положении по сравнению с международными корпорациями, которые имеют доступ к более дешевым ресурсам и современным технологиям. Это приводит к утрате рабочих мест, снижению уровня жизни и ухудшению экономической самостоятельности, что, в свою очередь, ослабляет суверенитет государства. Многие аналитики говорят, что с началом глобализации начался переход от национального государства к постсовременному, для которого характерно существование в наднациональных структурах с размытыми границами.[17]

Глобализация может способствовать утрате культурной идентичности. Проникновение иностранных культур, товаров и услуг может привести к стандартизации образа жизни, из-за чего люди забывают свои уникальные культурные традиции и ценности. Например, влияние западной культуры и массовой поп-культуры может уменьшить значимость местных обычаев и языков. Это формирует давление на правительства, заставляя их адаптировать политику к международным трендам, влияя на самобытность нации.

К тому же, глобализация ведет к усилению политического влияния транснациональных корпораций и международных организаций. Эти игроки часто имеют значительную власть и ресурсы, что позволяет им оказывать давление на правительства для принятия определенных законов, которые могут не совпадать с интересами граждан или особенностями конкретной страны. Таким образом, на уровне принятия решений национальные правительства могут оказаться под давлением извне, что подрывает принцип невмешательства и позволяет влиять на внутренние дела государства.

Кроме того, глобализация может способствовать росту неравенства как внутри стран, так и между ними. Экономические ресурсы чаще всего распределяются неравномерно, и это может привести к увеличению социального напряжения и конфликтов. Когда определенные группы населения получают выгоды от глобализации, остальные могут остаться в стороне, и это приводит к углублению социального неравенства. Это неравенство может подрывать стабильность и целостность общества, создавая условия для внутреннего конфликта и недовольства.

А также, одним из серьезных аспектов, негативно влияющих на национальный суверенитет, является влияние глобальных угроз, таких как изменение климата, международная преступность и терроризм. Эти проблемы носят транснациональный характер и требуют совместных усилий стран для

их решения. Однако, не всегда правительства могут эффективно контролировать и защищать свои границы, что ослабляет их авторитет и способность к самостоятельному управлению внутренними делами. Стоит отметить, что в рамках глобализации существует риск утечки личных данных и усиления контроля за информацией. Технологический прогресс и широкое распространение Интернета приводят к тому, что общества становятся более уязвимыми для кибератак и манипуляций. Это ограничивает свободу граждан. Итогом глобализации и всеобщей интеграции вполне может стать сокращение реальной суверенности, государств, при сохранении его видимых атрибутов.

Именно поэтому в последние годы, в период третьей волны глобализации наблюдается тенденции к укреплению государственного суверенитета на фоне международной напряженности и международных конфликтов.

Таким образом, хотя глобализация предоставляет возможности для экономического роста и культурного обмена, ее последствия для национального суверенитета не могут быть проигнорированы. Углубление экономической зависимости, потеря культурной идентичности, усиление влияния транснациональных корпораций, рост социального неравенства, глобальные угрозы и проблемы информационной безопасности — все это создает вызовы, с которыми сталкиваются многие страны в современном мире. Будущее национального суверенитета, будет зависеть от способности эффективно использовать возникающие возможности глобализации, с одной стороны, и адаптации к глобальным изменениям, минимизируя риски, не теряя независимости, так как именно государственный суверенитет обеспечивает стабильность существования системы международных отношений. Глобализация не лишает государства их самостоятельности, но меняет её природу и основной задачей остаётся сохранение уникальности, независимости и способности адаптироваться к меняющимся условиям, чтобы использовать глобальные процессы для укрепления позиций страны и улучшения жизни её граждан.

Список использованной литературы:

1. Гиш Н., Чумаченко Т.Н. Проблемы обеспечения государственного суверенитета РК в цифровую эпоху// Вестник Каз НПУ им. Абая Серия международная жизнь и политика . 2021. №3.- С.62
2. Славецкий В.Ю., Сатпаев А.К., Бекешев К.О Глобализация и суверенитет: некоторые современные аспекты//Наука и реальность. 2021 №1.- С.5
3. Росенко М., Старцева С. Понятие государственного суверенитета в условиях глобализации/Право и государство: теория и практика. 2023- №7.
4. Шишков Ю. Государство в эпоху глобализации// Мировая экономика и международные отношения, 2010, № 1, С. 3–13
5. Антонович Н.А., Антоненко С.Б, Государственный суверенитет в условиях глобализации// <https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/244415/1/23-27.pdf> (дата обращения 25.11.2024)
6. Федорова М. М. Суверенитет как политико-философская категория современности // Демократия как политико-философская категория современности (многообразие исторического опыта). М., 2010
7. Bodin, Jean. Book 1// Six Books of the Commonwealth = Les six livres de la République / Abridged and translated by M. J. Tooley. — Oxford: Basil Blackwell Oxford, 1955 С.
8. Гаджиев К. С. Введение в политическую науку. 3-е изд. М., 2024; -410с.
9. Thomas Hobbes: Moral and Political Philosophy, Internet Encyclopedia of Philosophy. (дата обращения 25.11.2024)
10. Руссо, Жан-Жак // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона : в 86 т. (82 т. и 4 доп.).— СПб., 1890—1907. (дата обращения 26.11.2024).
11. Локк // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. (82 т. и 4 доп.).— СПб., 1890—1907. (дата обращения 26.11.2024).
12. Конституции Республики Казахстан, - Нур-Султан, 2019
13. Устав ООН <https://www.un.org/ru/about-us/un-charter/full-text> . (дата обращения 24.11.2024).
14. Krabbe H. Die Lehre der Rechtsouverenitait. Beitragzur Staatslehre. Groningen, 1906. S. 31, 47, 245
15. Устав ООН <https://www.un.org/ru/about-us/un-charter/full-text> . (дата обращения 24.11.2024).
16. Гнедь А. Глобализация и ее влияние на публично-правовое понятие и генезис государственного суверенитета.//Наука. Общество. Государство.- 2024. Т.12.№3.С.5
17. Антонович Н., Антоненко С. Государственный суверенитет в условиях глобализации <https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/244415/1/23-27.pdf>

ГРНТИ 11.25.43

Zhamansarin N.Sh.¹, Sembinov M.K.¹, Islamova A.T.¹

¹Department of International relations, Institute Sorbonne-Kazakhstan, Abai KazNPU

THE PSYCHOLOGY OF THE CONFLICT IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL RELATIONS IN WESTERN AND KAZAKH HISTORIOGRAPHY

Abstract

This article examines the psychological aspects of the conflict in Ukraine through the prism of international relations and analyzes the views of scholars from Western and Kazakh historiography who interpret the causes and consequences of the conflict, as well as the influence of psychological factors on decision-making processes at the level of state and interstate politics. Also, it analyzes the differences in the interpretation of events in Western and Kazakh academic traditions and their influence on the formation of public opinion and foreign policy strategy are considered. The article contributes to a deeper understanding of the psychological mechanisms underlying international relations and demonstrates the importance of historical context in the study of modern conflicts.

Keywords: conflict psychology, Ukraine, international relations, Western historiography, Kazakh historiography.

Н. Ш. Жамансарин¹, М. К. Сембинов¹, А. Т. Исламова¹

¹Халықаралық қатынастар кафедрасы,

Сорбонна-Қазақстан Институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

УКРАИНАДАҒЫ ҚАҚТЫҒЫС ПСИХОЛОГИЯСЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР КОНТЕКСТІНДЕ БАТЫС ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ТАРИХНАМАСЫНДА

Аңдатпа

Бұл мақалада Украинадағы қақтығыстың психологиялық аспектілері халықаралық қатынастар призмасы арқылы қарастырылып, қақтығыстың себептері мен салдарын, сондай-ақ шешім қабылдауға психологиялық факторлардың ықпалын түсіндіретін батыс және қазақстандық тарихнама ғалымдарының көзқарастары, мемлекеттік және мемлекетаралық саясат деңгейіндегі процестер талданады. Сондай-ақ батыстық және қазақстандық академиялық дәстүрлердегі оқиғаларды түсіндірудегі айырмашылықтарды талдап, олардың қоғамдық пікір мен сыртқы саяси стратегияның қалыптасуына ықпалын зерттейді.

Мақала халықаралық қатынастардың негізінде жатқан психологиялық механизмдерді тереңірек түсінуге ықпал етеді және қазіргі заманғы қақтығыстарды зерттеудегі тарихи контексттің маңыздылығын көрсетеді.

Түйін сөздер: қақтығыс психологиясы, Украина, халықаралық қатынастар, батыс тарихнамасы, қазақ тарихнамасы.

Жамансарин Н.Ш.¹, Сембинов М.К.¹, Исламова А.Т.¹

¹ кафедра международных отношений, Институт Сорбонна-Казахстан,
КазНПУ им. Абая

ПСИХОЛОГИЯ КОНФЛИКТА В УКРАИНЕ В КОНТЕКСТЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ В ЗАПАДНОЙ И КАЗАХСТАНСКОЙ ИСТОРИОГРАФИИ

Аннотация

В данной статье рассматриваются психологические аспекты конфликта в Украине через призму международных отношений и анализируются взгляды ученых западной и казахстанской историографии, которые интерпретируют причины и последствия конфликта, а также влияние психологических факторов на процессы принятия решений на уровне государственной и

межгосударственной политики. Также в нем анализируются различия в интерпретации событий в западной и казахстанской академических традициях и рассматривается их влияние на формирование общественного мнения и внешнеполитическую стратегию.

Статья способствует более глубокому пониманию психологических механизмов, лежащих в основе международных отношений, и демонстрирует важность исторического контекста в изучении современных конфликтов.

Ключевые слова: психология конфликта, Украина, международные отношения, западная историография, казахстанская историография.

The conflict in Ukraine, which began in 2014 with the annexation of Crimea by the Russian Federation and the subsequent armed actions in the east of the country, has become one of the most tragic and global events in modern world politics. It not only affected the issues of territorial integrity of Ukraine, but also caused significant changes in international politics, influenced relations between states and international organizations. Conflict psychology as a social and interpersonal discipline plays an important role in understanding the causes and dynamics of conflicts, in the perception of the parties and in finding ways to resolve the conflict.

1. Psychology of conflict: basic theories and approaches

As an interdisciplinary field of knowledge, conflict psychology focuses on the study of the behavior and perception of those involved in conflict situations and on the analysis of factors that influence the escalation or de-escalation of tensions. In theoretical psychology, it is common to identify several approaches to conflict analysis, including cognitive, emotional and social aspects.

From the perspective of cognitive psychology, conflict is often seen as the result of a misinterpretation of the other party's actions. Thus, A. Trisman and J. Kenny [1] emphasize that conflicting parties tend to interpret the opponent's actions as aggression or threat, which leads to a mutual aggravation of tensions and a simplification of the perception of the problem. This model can be useful to analyze the perception of Russia and Ukraine as enemies, especially in the context of an information war actively supported by both sides.

The emotional aspects of the conflict, such as aggression, fear, hatred, as well as the feeling of injustice, also have a significant impact on its development. I. Krivosheev [2] argues that the feeling of threat and the perception of a threat from an external enemy can contribute to the radicalization of public opinion, increased political polarization and even mobilization for military action.

Social psychology adds an important element to the understanding of conflicts — it is the interaction of groups and identification processes. Group identity and "us versus them" play a key role in exacerbating conflicts, as the creation of an enemy image through media and social networks contributes to the radicalization of public sentiment. [3]

2. Western historiography on the conflict in Ukraine

Western scholars and analysts pay particular attention to the geopolitical and psychological aspects of the Ukraine crisis. Many studies focus on analyzing the causes of the annexation of Crimea and the armed conflict in eastern Ukraine and consider them in the context of international relations, security and the influence of external actors.

Many Western studies emphasize that the psychological perception of the threat from Russia is a key element in shaping the foreign policy of Ukraine and Europe as a whole. For instance, researcher A.M. Winkler (2017) [4] argues in his work "The impact of geopolitical tensions on the perception of threats in Europe" that the conflict in Ukraine not only threatened the territorial integrity of the country, but also became a catalyst for changes in the strategic perception of security in Europe. Winkler claims that the West perceived Russia's actions as aggression, which led to increased sanctions against Russia and support for Ukraine on the international stage.

On the other hand, some scholars focus on the psychological aspect of the perception of the conflict by Ukrainian society itself. O. G. Lazareva [3] emphasizes in her research that Ukrainians who survived the revolution and subsequent events form their collective image of the enemy, which leads to an increase in nationalist sentiments and a decrease in the willingness to compromise.

An important aspect of Western historiography is the analysis of the role of information warfare in the formation of public opinion and the psychological adaptation of the population. A. J. Barnett [5] examines how Russian propaganda aimed at creating an image of "fascist Ukraine" was used to strengthen internal support for the Russian government and justify the annexation of Crimea.

3. Kazakh historiography and the perception of the conflict in Ukraine

In contrast to Western historiography, Kazakh historiography has a somewhat different context. As a country in close proximity to Russia and with strategic interests in Central Asia, Kazakhstan observes the conflict in Ukraine with a particular focus on the political and economic consequences for the entire region.

Research conducted by Kazakh scholars often focuses on the diplomatic aspect of the conflict and its impact on stability in Central Asia. An important point is the Kazakh perception of the threat of external aggression and the consequences for national security, which also includes the psychological aspect of the collective perception of the conflict. D. S. Abishev (2018) notes in his research that Kazakhstan, as a country with a multi-vector foreign policy, is interested in minimizing the consequences of the conflict in Ukraine, especially in the context of relations with Russia and the West. The psychological factor of threat perception for Kazakhstan also influences the development of state ideology and foreign policy aimed at ensuring neutrality and stabilization of relations in Central Asia.

The research of Kazakh scholars in the field of social psychology, such as the work of N. S. Pakhomov [6], also focuses on how the perception of conflict through the prism of national identity influences internal political stability.

In Kazakhstan, where a significant number of Russian-speaking people live, it is important to consider the psychological perception of relations with neighboring countries, which influences interethnic relations and domestic politics.

4. The influence of external propaganda on the psychology of the conflict

In both Western and Kazakh historiography, special attention is paid to the influence of propaganda and the media on the psychosocial aspects of the conflict. On the one hand, propaganda forms a national identity and an image of the enemy; on the other, it is actively used to mobilize and strengthen internal solidarity. The work of Western scholars (e.g. S. S. Hogan and M. A. Garcia [7]) emphasizes that the manipulation of mass consciousness with the help of information technology has become an integral part of psychological warfare in the conflict in Ukraine. Kazakh studies (e.g. G. I. Dzhunusova, 2017) [8], on the other hand, focus on how information technologies are used to support the state and strengthen its international image.

Conclusion

The psychology of the conflict in Ukraine in the context of international relations is an important topic for researchers both in the West and in Kazakhstan. Western historiography focuses on geopolitical and psychosocial aspects, while Kazakh historiography focuses more on the diplomatic and foreign economic consequences. In both cases, the psychological aspects of the conflict have a significant impact on the perception of threats, on decision-making and on social dynamics both within the countries and on the international stage.

List of used literature:

1. Winkler, A. M. (2017). **The Impact of Geopolitical Tensions on European Security Perceptions**. Cambridge University Press.
2. Kryvosheev, I. (2016). **Emotions in Conflict: Fear, Aggression, and the Psychology of War**. Moscow: Moscow University Press.
3. Lazareva, O. G. (2015). **Ukraine: The Rise of Nationalism and the Psychology of the Conflict**. Kyiv: Kyiv University Press.
4. Barnett, A. J. (2016). **Media and Propaganda: The Psychological Dimensions of the Ukraine Crisis**. Oxford: Oxford University Press.
5. Abishev, D. S. (2018). **Kazakhstan's Foreign Policy and the Ukrainian Conflict**. Astana: Kazakhstan University Press.
6. Pakhomov, N. S. (2016). **The Psychology of Identity in Central Asia: Reflections on the Ukraine Conflict**. Almaty: Almaty University Press.
7. Hogan, S. S., & Garcia, M. A. (2016). **Psychological Warfare and the Media in the Ukrainian Conflict**. New York: Routledge.
8. Junusova, G. I. (2017). **Information Wars and National Identity: The Case of Kazakhstan**. Astana: Kazakh National University Press.

УДК 2.1 (575.2) (04)

Baiturbayeva A.T.¹, Kurmangali A.K.¹

*¹candidate of political science, senior lecture
of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan Abai KazNPU*

*¹doctor of political science, associative professor
of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan Abai KazNPU*

THE ESSENCE OF LEADERSHIP IN THE INTERNATIONAL DIMENSION

Abstract

In political management practice, the formation of the image of a politician begins with the development of a preliminary program of action, which is determined by elections. To create such a program, the contingent is carefully studied or (as it is commonly called in political science literature) the “target audience” of a political image. This process occurs using various sociological and socio-psychological technologies for analyzing representations, opinions and other manifestations of mass consciousness, conducting expert surveys, observation focus groups, etc. Using these methods, the so-called “ideal image” of a given audience is calculated.

The specific directions of knowledge are studied by the corresponding varieties of political image. The political image, on the one hand, has much in common with the objects of political cognition, on the other, it corresponds to the principles of a systematic classification of political knowledge.

Keywords: image, political leadership, power, problem, position.

А.Т.Байтұрбаева¹, А.Қ.Құрманғали¹

¹саясаттану ғылымдарының кандидаты, аға оқытушы

Сорбонна-Қазақстан институты Абай атындағы ҚазҰПУ

¹саясаттану ғылымдарының докторы, қауымдастырылған профессор

Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ӨЛШЕМДЕГІ КӨШБАСШЫЛЫҚТЫҢ МӘНІ

Аңдатпа

Саяси менеджмент тәжірибесінде саясаткердің имиджін қалыптастыру сайлау арқылы анықталатын іс-әрекеттің алдын ала бағдарламасын әзірлеуден басталады. Мұндай бағдарламаны жасау үшін контингент немесе (әдетте саясаттану әдебиетінде осылай аталады) саяси бейненің «мақсатты аудиториясы» мұқият зерттеледі. Бұл процесс идеяларды, пікірлерді және бұқаралық сананың басқа да көріністерін талдауға, сараптамалық сауалнамалар жүргізуге, фокус-топтарды бақылауға және т.б. үшін әртүрлі социологиялық және әлеуметтік-психологиялық технологияларды қолдану арқылы жүзеге асады. Бұл әдістерді пайдалана отырып, берілген аудиторияның «идеалды бейнесі» деп аталады. есептелген.

Белгілі бір білім салалары саяси бейненің сәйкес сорттарына сәйкес зерттеледі. Саяси имидж, бір жағынан, саяси білімнің объектілерімен ортақ көп нәрсеге ие болса, екінші жағынан, саяси білімнің жүйелік жіктелуінің принциптеріне сәйкес келеді.

Түйін сөздер: имидж, саяси көшбасшылық, билік, мәселе, ұстаным.

Байтұрбаева А.Т.¹, Курманғали А.К.¹

¹кандидат политических наук, старший преподаватель

Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им.Абая

¹доктор политических наук, ассоциированный профессор

Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им.Абая

СУТЬ ЛИДЕРСТВА В МЕЖДУНАРОДНОМ ИЗМЕРЕНИИ

Аннотация

В практике политического управления формирование имиджа политика начинается с разработки предварительной программы действий, которая определяется выборами. Для создания такой

программы тщательно изучается контингент или (как принято называть в политологической литературе) «целевая аудитория» политического имиджа. Этот процесс происходит с использованием различных социологических и социально-психологических технологий анализа представлений, мнений и других проявлений массового сознания, проведения экспертных опросов, фокус-групп наблюдения и т. д. С помощью этих методов рассчитывается так называемый «идеальный образ» заданной аудитории.

Конкретные направления познания изучаются по соответствующим разновидностям политического имиджа. Политический имидж, с одной стороны, имеет много общего с объектами политического познания, с другой — соответствует принципам системной классификации политического знания.

Ключевые слова: имидж, политическое лидерство, власть, проблема, позиция.

Political science factors of leader formation make it possible to determine and substantiate the main political technological schemes to maintain a balance of interests in foreign and domestic politics. In this regard, the further implementation of political, socio-economic and cultural transformations, concern for improving the welfare of the population (regularly analyze and optimize the public image of the leader; conducting public speaking trainings, psycho-linguistic examination of the texts of the leader's speeches, their correlation, depend on them) with a specific political context; the constant implementation of individual programs for meetings of the leader with voters, representatives of the media, business, cultural and political elites, visits to regions, etc.), with which you can carry out further political modernization and crisis-free management.

In this regard, the study of the political perspective of the image of a leader is a purposefully constructed structure. It reflects the perception of political, psychophysiological, social and other criteria of personality and activity of a political leader. The image is formed and functions only as a result and / or the process of relations of the political leader with groups, adapting to the socio-political field, and changes under the influence of external and internal factors.

As you know, political leadership is a hot topic in modern political science. In theoretical terms, it addresses the decision in the scientific literature on the role of the individual in history, on the boundaries and possibilities of the influence of political figures on the historical process. Today it is one of the constituent parts of the political process, which is confirmed, for example, by the next wave of actualization of the indicated problem, that is, the problem of clarifying "the situation determines the policy or it is the situation". In the research literature, the theoretical unresolvedness and complexity of assessments of this aspect leave room for its further development. Thus, new trends in this direction are noticeable thanks to the hypothesis of the "planned history" of A. Zinoviev. According to the researcher, "we live in an era of planned history." This time is characterized by an unprecedented increased role of political figures in the construction of social and political systems and a change in the quality of their participation in the historical process.

Despite the fact that today there are two main approaches to the definition of the concept of "image". The first is historical. His supporters tend to believe that it has always existed. The concept of "image" is associated with the development of statehood, because it was not by chance that it was reflected even in the nicknames of kings and rulers (for example, Yaroslav the Wise, Charles the Great, etc.). Supporters of the second opinion are convinced that the time the concept "image" appeared was connected with the beginning of the 20th century. It was during this period that mass production of various types of mass media and, in particular, television, appeared and developed everywhere at a rapid pace. The 21st century, like the previous one, is the time of the creation of political idols. This can explain the need for conscious design of what others need.

In accordance with our point of view, it is advisable to talk about the close relationship of political leadership and the image of a political leader. First, let's clarify what is political leadership in general.

First, wherever groups arise, leadership appears. One researcher noted that "leadership is as old as humanity." It is universal and inevitable. It exists everywhere: in large and small organizations, in business and in religion, in trade unions and charitable organizations, in campaigns and universities. "Any leadership is a group phenomenon. "There cannot be a single leader, a leader" in his own right, "without communication with his followers."

Secondly, leadership can be considered from the point of view of managerial status, a social position related to the adoption of certain decisions. This understanding of leadership stems from a structurally functional approach that considers society as a complex, hierarchically organized mechanism with its own system of social positions and roles. Occupation in this system of certain niches depends on the performance of certain managerial functions, which, in turn, gives a person the status of a leader. If you take into account this opinion,

the leader is a kind of symbol of community and a model of the political behavior of the group. As a rule, his nomination takes place mainly spontaneously from below and then is accepted by followers.

Thirdly, political leadership is a constant priority and legitimate influence of one or more persons who occupy power positions on the whole society, organization or group. So, in the opinion of J. Blondel, political leadership is “power, because it consists in the ability of one person (or several persons), who are “on top”, to force others to do something positive or negative that they would not do either ultimately could not do at all. But, of course, leadership is not every kind of government. Leadership is top-down power.” [1, P. 156].

Therefore, according to Blondel’s theory, the differences between “natural” and “artificial” structures tend to increase, since the policies of the latter are addressed to a large extent to the whole of society, and not to representatives of its individual part. This paradigm of “artificial” structures gives politics a “national” character. And by this they contribute to the struggle of political leaders with narrow-group trends, which is so inherent in “natural” structures. Nevertheless, “artificial” structures far from always can provide the same strong loyalty that is characteristic of “natural” structures. In the emerging conflict between “natural” and “artificial” structures, citizens may be more likely to cast their votes for the political image of those leaders who represent “natural” structures, and not state ones, despite the fact that these may be formal organizations provided for constitutional, or informal, such as political parties or interest groups.

However, this definition of political leadership is not the only one. However, it seems to us heuristic, especially when analyzing leadership in macrosocial groups. In this case, it represents a kind of intervention of power relations in the communicative process of large social communities.

The interaction of leadership as a specific mode of behavior (that is, the fulfillment of a role) and leadership as a “top” position (that is, possession of this status) is accompanied by the appearance of two problems. The first of them is connected with real leadership, which should be separated from formal (holding a position). In the theory of political leadership, occupation of a certain position which is usually called “positional”. Leadership itself becomes a characteristic of real power and is called “behavioral”. It is only partly the product of an occupied position.

The second type of problem is related to the fact that a positional leader is easy to detect, but it is more difficult to identify a behavioral leader. Although, despite these difficulties, in both cases, leadership is associated with power, because a leader (in a behavioral sense) is a person who has the ultimate influence on changes in the course of events. In addition, even Machiavelli pointed out that it is much more difficult to be able to hold than to conquer. To achieve this goal, something more is required than status. In reality, the formal position and real power, the practical ones always interact.

As already mentioned above, all modern concepts of leadership have a common feature: they recognize the fact of the influence of one or more individuals on most people. But what does it mean to “influence”? Influence is represented, for example, as the priority behavior of one subject, which changes the behavior of another.

Of course, such an understanding of “leadership” is not limited only to the interpretation of the concept of “influence”. This process is aimed at joint actions and means that all its participants strive to achieve common goals. According to S. Djibb, J. Julian and E. Hollander, “the influence of a leader implies his positive assistance in achieving shared goals” [2, P. 91].

Thus, the image of a political leader is one of the main factors that can have a significant impact on the relationship between formal and informal structures in the modern political system. The political leader can have this effect in several ways. Among them: 1) interaction with political institutions, 2) rivalry with them, 3) leadership of them, 4) creation of new structures. In all the above cases, the image of a political leader can be a bargaining chip in the game on the side of both informal and formal institutions or represent both types of structures.

List of used references:

1. Blondel Jean *Political leadership: towards a general analysis/* – M.: Labirint, 1992.-320p.
2. Sills D. *International Encyclopedia of Social Sciences/ Vol. Leadership.* N.Y. 1968
3. Steward R. *Leading in NHS /A Practical Guide.,L., 1989*
4. Filley A., House R., Kerr C. *Managerial Process and Organizational Behavior.* Glenview, 1976.
5. Harizmalidera / Radislav Gandapas. — 6-e izd.— M. : Mann, Ivanov i Ferber, 2019

УДК 323.2, 327,7,338.2

Канафина Г.Е.,¹ Чумаченко Т.Н.¹

¹к.полит.н., ст. преподаватель Института

Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая

¹к.полит.н., ст. преподаватель Института

Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая,

г.Алматы, Казахстан

СТАНЕТ ЛИ КАЗАХСТАН ОДНИМ ИЗ МИРОВЫХ ПРОДУКТОВЫХ ХАБОВ?

Аннотация

Статья рассматривает необходимость более широкого использования Транскаспийского морского пути в нынешних условиях, когда традиционные грузовые маршруты нарушены: "Роль Транскаспийского международного транспортного маршрута для обеспечения транзитных потоков между Европой, Центральной Азией и Китаем значительно возросла. Казахстан начал модернизацию своей портовой инфраструктуры и расширение морского флота для увеличения объема грузоперевозок по морю. Системная интеграция между транспортными центрами и Каспийским продовольственным хабом открывает новые возможности для эффективного взаимодействия между фермерами, покупателями, перевозчиками, продавцами и потребителями. И, самое главное, это обеспечит надежные гарантии на продажу всей поставляемой продукции.

Ключевые слова: безопасность, продовольствие, транспортные узлы, грузо-перевозки.

Г.Е.Канафина¹, Т.Н. Чумаченко¹

¹саясаттану ғылымдарының кандидаты, аға оқытушы

Сорбонна-Қазақстан институты Абай атындағы ҚазҰПУ

¹саясаттану ғылымдарының кандидаты, аға оқытушы

Сорбонна-Қазақстан институты Абай атындағы ҚазҰПУ

Алматы қ., Қазақстан

ҚАЗАҚСТАН ӘЛЕМДІК АЗЫҚ-ТҮЛІК ХАБТАРЫНЫҢ БІРІНЕ АЙНАЛА МА?

Аңдатпа

Мақалада дәстүрлі жүк маршруттары бұзылған қазіргі жағдайда Транскаспий теңіз жолын кеңірек пайдалану қажеттілігі қарастырылады: "Еуропа, Орталық Азия және Қытай арасындағы транзиттік ағындарды қамтамасыз ету үшін Транскаспий халықаралық көлік маршрутының рөлі айтарлықтай өсті. Қазақстан теңіз арқылы жүк тасымалдау көлемін ұлғайту үшін өзінің порт инфрақұрылымын жаңғыртуды және теңіз флотын кеңейтуді бастады. Көлік орталықтары мен Каспий азық-түлік хабы арасындағы жүйелі интеграция фермерлер, сатып алушылар, тасымалдаушылар, сатушылар мен тұтынушылар арасындағы тиімді өзара іс-қимыл үшін жаңа мүмкіндіктер ашады. Ең бастысы, бұл барлық жеткізілетін өнімдерді сатуға сенімді кепілдіктер береді.

Түйінді сөздер: Азық-түлік хабы, транзит, қауіпсіздік, көлік тораптары, жүк тасымалы.

Kanafina G.E.¹, Chumachenko T.N.¹

¹candidate of political sciences, senior lecturer

Institute Sorbonne-Kazakhstan Abay KazNPU

¹candidate of political sciences, senior lecturer

Institute Sorbonne-Kazakhstan Abay KazNPU

Almaty, Kazakhstan

WILL KAZAKHSTAN BECOME ONE OF THE WORLD'S FOOD HUBS?

Abstract

The article discusses the need for a wider use of the Trans-Caspian Sea route in the current situation, when traditional cargo routes are disrupted: "the role of the Trans-Caspian International transport route has increased significantly to ensure transit flows between Europe, Central Asia and China. In order to increase the volume

of cargo transportation by sea, Kazakhstan has begun to modernize its port infrastructure and expand its naval fleet. Systematic integration between transport centers and the Caspian food hub opens up new opportunities for effective interaction between farmers, buyers, carriers, sellers and consumers. And most importantly, it provides reliable guarantees for the sale of all supplied products.

Keywords: food hub, transit, security, transport hubs, cargo transportation.

В настоящее время в условиях глобальных изменений вопросы обеспечения национальной безопасности государства становятся наиболее актуальными. В условиях турбулентности международных отношений и геостратегического положения Республики Казахстан вопросы обеспечения безопасного развития страны выходят на первый план. Нормативное определение термина «Национальная безопасность» дается в «Законе о национальной безопасности Республики Казахстан» от 6 января 2012 года. Согласно которому, «Национальная безопасность Республики Казахстан, это состояние защищенности национальных интересов Республики Казахстан от реальных и потенциальных угроз, обеспечивающее динамическое развитие человека гражданина, общества и государства.[1]

В нем же, определяются виды национальной безопасности, такие как общественная, военная, политическая, экономическая, информационная, экологическая. Все они являются важными составляющими национальной безопасности страны. Историческое развитие показало, что безопасность государств зависит не только от человеческих ресурсов, военной мощи, размера территории, уровня технологии, но и от возможности устойчивого экономического развития страны и, в частности, способности обеспечения населения продовольствием. Именно эта способность, не только дает материально-экономическую основу его жизнедеятельности, но и формирует у населения уверенность, основы гражданственности и доверия к власти. А на международном уровне проблема обеспечения продовольственной безопасностью является значимым и стабилизирующим фактором обеспечения стабильности системы мирового устройства. [2, с.129]

Продовольственная безопасность, как ключевая часть экономической безопасности, является основанием для устойчивости экономики к различным изменениям внутриэкономического и внешнеэкономического характера в контексте нестабильных международных рынков становится значимым фактором.

Впервые Организация Объединенных Наций признала еду одним из универсальных прав в Декларации прав человека в 1948 году. Затем началась международная разработка данного понятия, и продовольственная безопасность определялась, как способность удовлетворять совокупные потребности в продовольствии. Чаще всего в тот период, употреблялся термин «food security», который при переводе обозначает и продовольственную безопасность и продовольственное обеспечение, поэтому понимался двояко.

Глобальный экономический кризис 70-х годов привел к первой формулировке термина «продовольственная безопасность» на международном уровне, появившегося в 1974 году на Всемирной конференции по проблемам продовольствия в Риме. Тем не менее, сущность его была раскрыта, только в Римской декларации по всемирной продовольственной безопасности от 13 ноября 1996 года, где отмечалось, что продовольственная безопасность – это состояние экономики, при котором населению страны в целом и каждому гражданину в отдельности гарантируется обеспечение доступа к продуктам питания, питьевой воде и другим пищевым продуктам в качестве, ассортименте и объемах, необходимых и достаточных для физического и социального развития личности, обеспечения здоровья и расширенного воспроизводства населения страны».[3, с. 162]

Начиная с конца 90-х годов XX века, термин продовольственная безопасность стал широко применяться в исследовательской литературе. Необходимо отметить, что до этого периода применялся другой термин - продовольственное обеспечение, и часть исследователей считает, что продовольственная безопасность, является производной этого понятия.

Уже в 2009 году в Декларации всемирного саммита по продовольственной безопасности были выделены три основные группы показателей продовольственной безопасности государств, которые в индексах измеряют политику стран и эффективность работы различных учреждений, занимающихся ее обеспечением:

1. Уровень потребления продуктов и их доступность
2. Наличие и достаточность продуктов
3. Уровень безопасности и качества продуктов питания

В этот же период в понятие безопасность кроме продовольственного, экономического, и физического доступа к пище был добавлен социальный аспект – стабильность этого доступа. [4, с.224]

ООН отмечает две основные компоненты безопасности человека, которые включают в себя свободу от страха и свободу от нужды и нищеты. Проблемы продовольственной безопасности напрямую связаны с целями устойчивого развития (ЦУР) ООН, национального набора показателей ЦУР и непосредственно цели «Ликвидация голода, обеспечение продовольственной безопасности, улучшение питания и содействие устойчивому развитию сельского хозяйства» с национальными приоритетами обеспечения продовольственной безопасности государства и продовольственной независимости как приоритета самообеспеченности и свободы в выборе решения при распределении внутри государства и определения структуры импорта. [5, с. 1239-1256]

В условиях нарастания международной напряженности, а также мировой пандемии коронавирусной инфекции Covid 19, когда страны оказались в самоизоляции еще более показали значимость продовольственной безопасности, так как для ее обеспечения необходим определенный уровень национальной экономики, при котором обеспечивается относительная независимость от внешних рынков, когда в случае сокращения и отмены поставок из-за рубежа не возникает продовольственного кризиса на основных продуктовых рынках и не поднимаются резко цены. Пандемия заставила многие государства обратиться к социально-экономическим проблемам поддержки сельхоз производителей, улучшению и расширению цепочек поставок продовольственных товаров между регионами внутри государства.

Важное значение имеет уровень продовольственной независимости, рассматривающийся аналитиками в двух аспектах [6, с. 442]

1. Абсолютная продовольственная независимость, при которой государство способно предоставить населению достаточное количество и качество продовольствия, используя при этом свой экономический потенциал. А также в экономической структуре страны присутствуют ресурсы, находящиеся в других странах, но фактически контролируются субъектами данного государства, и при необходимости могут служить источниками для производства продуктов питания.

2. Относительная продовольственная независимость. Это такое состояние, при котором государство обеспечивает население продуктами питания за счет своих ресурсов и импорта из стран, состоящих с ним в интеграционных объединениях и союзах. Так как государства имеют разные ресурсные возможности, что может ограничивать на территории данного государства производство отдельных групп продуктов, но подразумеваются неограниченные возможности импорта, по единым рыночным правилам для союзных государств.

Для эффективного обеспечения продовольственной безопасности в каждой стране формируются пороговые значения собственного производства 80% в общем спросе продуктов жизненно важного уровня. Формируются группы продуктов первой необходимости и пороговое значение производства этого продукта. Например, вода – пороговое значение 100%, зерно пороговое значение 95%, мясо пороговое значение 85%, картофель -95%, сахар пороговое значение 80%, крупа -80%, подсолнечное масло -80%, крупа -80%, овощи – 80%, яйца -80%, фрукты -80%. При этом разные страны, исходя из своих особенностей формируют свою продовольственную корзину для самообеспечения и набор продуктов может отличаться. Кроме того устанавливаются верхние и нижние пороги и пределы по количеству и качеству питания (например количество потребления белка ит.д.).[7, с. 49-67]

Большое внимание в вопросах исследования продовольственной безопасности разные исследователи обращают на риски, связанные с обеспечением продовольственной безопасности обращая внимание на такие компоненты как состояние агропромышленного комплекса, способы распределения продукции, монопольные рынки, качество продукции, уровень бедности отдельных регионов, дефицит кадров и конечно физическую и экономическую доступность в различных регионах.

Существует много различных методов и моделей оценки продовольственной безопасности в западной литературе, таких как EPACIS и Aglink. В любом случае при изучении данного вопроса всегда актуален многофакторный анализ.

Теоретико-методологические аспекты в анализе международной продовольственной безопасности исследовались как в отечественной, так и в зарубежной науке.

Общая теория безопасности продовольственных продуктов анализируется в работах Гумбольта В., Балдвина Д., Бузана В., Вайда ДЖ., Л.Куста, Э.Барбера, Б. Портилы., Г.Конвея и многих других, которые рассматривали ее как здоровое и активное состояние людей, достаточное количество еды в любое время и гарантированный доступ к товару.

Ученые постсоветского пространства обратились к вопросу о продовольственной безопасности в 90-е годы, проводя как фундаментальные, так и прикладные исследования.

Среди российских аналитиков следует отметить Беликова М.П., Вечканова Г.С., Антамошкину Е.Н., Водясова П.В., Н.А. Исакину, Н.П. Ломакину, Жиряева В.К., Столярова А.Н., Шамрай-Курбанову Л.В. Дарелина О.В., Чумачкову Е.А., Булетову Н.Е., Шаркевич И. и других

Казахстанские исследователи также анализировали проблемы продовольственной безопасности и методов ее обеспечения. Например, Жанбекова З.Х., Бимендиева Л.А., Казембаева М.Е., Султанбекова Г., Есжанова Ж.Ж., Бакаева Л.К., Примбетова Н.Ж., Темирову Г.К., Султанаева А.А. анализирующих продовольственную безопасность и взаимосвязь с развитием регионов.[8]

Байдалинова А.С. рассматривала вопросы продовольственной безопасности в системе экономической безопасности Казахстана, исследуя теоретико-методологические основы оценки продовольственной безопасности в системе экономической безопасности, современное состояние и оценку продовольственной безопасности Казахстана, и путей ее обеспечения. [9]

В основном показатели и критерии продовольственной безопасности являются схожими для всех стран, а способы ее достижения являются приоритетами национальных моделей обеспечения безопасности экономической и продовольственной.

Необходимо отметить, что оценка безопасности в сфере продовольствия обладает своей спецификой, в зависимости от природных и климатических условий для ведения сельского хозяйства, наличия ресурсов, особенно водных, состояния продовольственной независимости, ролью государства в международно-экономической системе международных отношений.

Продовольственная и сельскохозяйственная организация ФАО, являясь специализированным учреждением ООН, возглавляющая международные усилия по борьбе с голодом, формируют различные индикаторы мониторинга состояния продовольственной безопасности.[10]

Казахстан по индексу GFSI (The Global Food Security Index) 2016 году стоял на 56 месте из 109 стран с индексом 56,8, в 2018 году на 57 месте с индексом 57,7, в 2021 году стоял на 41 месте с индексом 69,2, а 2022 году на 32 месте из 113 стран 72,1. по данному показателю, Казахстан обогнав Россию и Белоруссию.

Казахстан по большинству показателей придерживается рекомендаций ФАО. И вплотную приблизился к первой тридцатке стран. Высокие позиции по таким программам безопасности пищевых продуктов, готовность противостоять рискам, диетическому разнообразию, сельскохозяйственным исследованиям и разработкам. А по таким параметрам как: доступность по цене индекс Казахстана составляет 78,0, качество и безопасность – индекс 76,3, устойчивость и адаптация - индекс 65,4.

Улучшение позиций Казахстана в улучшение позиций Казахстана в Global Food Security Index стало возможным, прежде всего, благодаря той поддержке, которую государство оказывает сельхозпроизводителям, а также труду самих аграриев. Например, урожай зерновых в прошлом году оказался одним из самых высоких за последние десять лет. Это позволило значительно увеличить объем экспорта зерна и муки в другие страны – он достиг 13,2 миллиона тонн, что стало рекордом за весь период независимого существования Казахстана. Государство ежегодно выделяет сельхозпроизводителям значительные субсидии. Например, в 2022-м их объем достиг 450 миллиардов тенге, что более чем на треть превысило сумму, которую отечественный АПК получил годом ранее. Вдвое, до 220 миллиардов тенге, увеличилось финансирование посевных и уборочных работ на полях. [11]

Продовольственная безопасность зависит от взаимодействия множества игроков (государственные органы, аграрные производители, дистрибьюторы, розничные сети, научные и исследовательские организации, неправительственные организации и потребители).

Проблема обеспечения продовольственной безопасности в Казахстане актуализируется на самом высоком уровне. Так, К.К. Токаев в 2022 году в Послании Народу Казахстана заметил: «В ближайшие три года нужно кардинально решить вопрос обеспечения продовольственной безопасности страны. Это первая и самая главная задача, которая стоит перед правительством и акимами. Если страна не будет в полной мере обеспечена продуктами питания собственного производства, никакие меры по сдерживанию инфляции не помогут»[12].

Аналитики Мармونتова Т. и Дуламбаева Р. выделяют следующие проблемные зоны управления продовольственной безопасностью: отсутствие взаимосвязи стратегических и региональных систем управления, слабом уровне информационного взаимодействия населения бизнеса, государственных

органов власти и их вовлеченность в принятие решений, низкая квалификация государственных служащих.[13].

Также, для стран СНГ, ЕАЭС целесообразно создать единую стратегию продовольственной безопасности, которая будет синхронизировать действия правительств по обеспечению достойного уровня жизни населения интеграционных сообществ постсоветского пространства, и способствовать формированию единого рынка продовольственных товаров.

В условиях неустойчивости глобальных процессов вопросы обеспечения продовольственной безопасности должны решаться в плоскости взаимодействия интегрированных в единое пространство стран. Продовольственная безопасность является проблемой многоаспектной и неоднозначной, так как в условиях открытости национальных макросистем возникают конфликтные вопросы в процессе ее обеспечения. В данном случае важно рассчитать риски и предпринять сбалансированную внешнеторговую и внутреннюю политику. Основным в принятии решений должен быть принцип приоритетности удовлетворения потребностей человека, обеспечения доступа к качественной пище в достаточном количестве.

Центральная Азия является родиной как крупных чистых экспортеров зерновых и масличных культур, таких как Казахстан, так и чистых импортеров, таких как Кыргызстан, Узбекистан и Таджикистан. Для удовлетворения внутреннего спроса и обеспечения продовольственной безопасности страны Центральной Азии полагаются на значительную долю импорт продовольствия и сельскохозяйственных ресурсов, значительная доля которых поступает из России и из внутрирегиональной торговли.

Страны Центральной Азии, включая Казахстан, сотрудничают на межгосударственном уровне для обеспечения продовольственной безопасности в регионе. Одним из важных аспектов этого сотрудничества является развитие агропромышленного комплекса (АПК).

Сотрудничество в области продовольственной безопасности с различными странами, может укрепить позиции Казахстана в этой сфере.

Вместе с тем, волатильность на глобальном продовольственном рынке наглядно показала важность сотрудничества в продовольственной области, так как Республика Казахстан, заинтересована в диверсификации и увеличении объемов структуры экспортных товаров АПК в соседние страны. Казахстан входит в десятку крупнейших в мире производителей пшеницы и муки, ежегодно экспортируя свыше 5 млн. тонн зерновых и 1,5 млн. тонн муки».[14]

На саммите Центральная Азия - Китай Президент Казахстана озвучил инициативу учредить продовольственный хаб на базе МЦПС Хоргос в 2023 году, для использования взаимного потенциала стран в аграрной сфере для обеспечения продовольственной безопасности друг друга.

Возрастает особое значение Каспийского моря в силу его геостратегического расположения, наличия богатейших природных ресурсов, а также уникального транзитного потенциала. Актауский саммит продемонстрировал всему мировому сообществу, что прикаспийские государства способны решать сложнейшие вопросы исключительно мирным путем, в духе добрососедства и дружбы. Поэтому инициатива создания Каспийского продовольственного хаба, озвученного в 2022 году, может стать значимым моментом, как для Казахстана, так и для других прикаспийских государств. Каспийский хаб интегрирует казахстанские порты в коридоры международной торговли. Строительство многофункционального терминала «Сарж» на Каспии, мощностью 10 млн. тонн в год, завершение которого, планируется в 2030 году значительно расширит возможности Казахстана.

В 2022 году объем взаимной торговли продовольствием Казахстана с прикаспийскими странами составил примерно 3,5 миллиарда долларов, из них около 70 % – с Россией по сухопутному маршруту. В Казахстане началось строительство современных оптово-распределительных центров с технологически развитой системой складирования, хранения и реализации продовольственных товаров. Стоят соответствующие транспортные магистрали необходимые для эффективной деятельности.

Системная интеграция этих центров с прикаспийским продовольственным хабом откроет новые возможности для эффективной кооперации фермеров, закупщиков, перевозчиков, продавцов и потребителей. И, самое главное, обеспечит надежные гарантии сбыта всей поставляемой продукции», – отметил Касым-Жомарт Токаев.

Казахстан, как одна из крупнейших экономик и производителей сельскохозяйственной продукции в Центральноазиатском регионе, играет важную роль в обеспечении продовольственной безопасности.

Страна обладает значительными природными ресурсами, благоприятным климатом и разнообразной агроклиматической зоной, что создает благоприятную основу для развития сельского хозяйства.

Казахстан активно развивает сектор сельскохозяйственного производства и осуществляет реформы, направленные на увеличение производства и повышение его эффективности. Государственная поддержка сельского хозяйства, включая финансирование и развитие инфраструктуры, способствует повышению уровня производства и повышению качества сельскохозяйственных продуктов. В 2024 году в Казахстане в пилотном режиме планируют провести сельскохозяйственную перепись, запустят новый механизм финансирования кооперационных проектов, а также введут встречные обязательства для аграриев, которые получают субсидии от государства. На субсидирование АПК в 2023 году было выделено 500 млрд. тенге. [15]

Поскольку мир вступает в эпоху неопределенности, вызванной изменением климата и усиливающейся геополитической напряженностью, продовольственная безопасность становится главным приоритетом. Преобразование продовольственных систем в более устойчивые к изменению климата и учитывающие его особенности имеет решающее значение. Казахстан имеет все шансы в краткосрочной перспективе стать одним из ключевых игроков по поставкам продовольственных товаров в Китай, Среднюю Азию и Европу, стать полноценным транспортно-логистическим, продовольственным хабом Центральной Азии и в Каспийском регионе//

Список использованной литературы:

1. Закон о национальной безопасности РК от 6 января 2012 года №527-IV//<https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1200000527#z3>
2. Столярова А.Н., Шамрай-Курбанова Л.В. Дарелина ОВ., Чумачкова Е.А. Продовольственная безопасность как элемент национальной безопасности страны.//Продовольственная безопасность и политика. том 10.№2 –апрель-июнь 2023. С.219
3. Герасимчук З.В. Теоретические основы продовольственной безопасности // Научный Вестник .Финансы, банки, инвестиции. -2019, -№4.С.162
4. Столярова А.Н., Шамрай-Курбанова Л.В. Дарелина ОВ., Чумачкова Е.А. Продовольственная безопасность как элемент национальной безопасности страны.//Продовольственная безопасность и политика. -том 10. -№2 –апрель-июнь 2023. С.224
5. Булетова Н.Е., Шаркевич И.В. Приоритеты продовольственной безопасности в контексте национальной политики социально-экономического развития // Экономическая безопасность. – 2024. – Том 7. – № 5. – С. 1239-1256
6. Искаджян С.О., Минасян А., Манукян Р, Мартиросова Т. Продовольственная безопасность как составная часть экономической безопасности//Московский экономический журнал.-2023.№2.- С442
7. Жиряева Е.В. Классификация показателей продовольственной безопасности и оценка их значения для политики Российской Федерации. Управленческое консультирование. 2020;(12), с.49-67
8. Economy: strategy and practice. 2023;18(1):36-54. <https://doi.org/10.51176/1997-9967-2023-1-36-54>
9. Байдалинова А. Продовольственная безопасность в системе экономической безопасности Казахстана: сущность, оценка и современные тенденции развития. Диссертация на соискание докторской степени.Нур-Султан,2020
10. /Индикаторы мониторинга состояния продовольственной безопасности / ФАО ООН // <http://www.fao.org>. 05.07.2019
11. [Бауыржан Маханов](https://qmonitor.kz/economics/4766) Накормить страну Казахстан приблизился к Топ 30//<https://qmonitor.kz/economics/4766>
12. Послание Главы Государства К.К. Токаева Народу Казахстана «Справедливое Государство. Единая Нация. Благополучное Общество». Режим доступа: <https://www.akorda.kz/ru/poslanie-glavy-gosudarstva-kasym-zhomarta-tokaeva-narodu-kazahstana-181130>
13. Таусия Мармонтова, Раушан Дуламбаева Продовольственная безопасность в Казахстане: вызовы, угрозы и методы управления// <https://nicrus.ru/analytics/prodovolstvennaya-bezopasnost-v-kazahstane-vyzovy-ugrozy-i-metody-upravleniya/>
#:~:text=%D0%9F%D0%BE%20%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8B%D0%B
14. Странам ЦА и КНР предложено учредить продовольственный хаб на базе МЦПС Хоргос <https://kapital.kz/economic/115771/stranam-tsa-i-knr-predlozhenno-uchredit-prodovol-stvennyy-khab-na-baze-mtsps-khorgos.html>
15. [Нуржан Исмагулов](https://qmonitor.kz/economics/6586) Продовольственная безопасность: важная роль Казахстана в регионе <https://qmonitor.kz/economics/6586>

Авторлар туралы мәлімет

С.М. Абрешева - Сорбонна-Қазақстан институты Халықаралық құқық кафедрасының аға оқытушысы.

А.А. Баймаханов – Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының жанындағы Құқық қорғау органдары академиясының доценті PhD. докторы

А.Т. Байтурбаева – саясаттану ғылымдарының кандидаты, аға оқытушы Сорбонна -Қазақстан институты, Абай Атындағы ҚазҰПУ

Н.Ш.Жамансарин – т.ғ.к., доцент, Халықаралық қатынастар кафедрасының меңгерушісі, Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

Ж. Жарқыннұр - Халықаралық құқық мамандығының 1 курс магистранты, Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

Н.А.Ибадильдин – КИМЭП Университетінің саясаттану және халықаралық қатынастар кафедрасының меңгерушісі PhD. докторы

А.Т. Исламова – т.ғ.к., Халықаралық қатынастар кафедрасының оқытушысы, Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

Ж.Б. Қанапиянова – Еуразия ғылыми-зерттеу институты

Г.Е. Канафина – саясаттану ғылымдарының кандидаты, Халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқытушысы, Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

А. Е Кешубаева – Халықаралық құқық мамандығының 2 курс магистранты, Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

А.К. Курмангали – саяси ғылымдарының докторы, халықаралық қатынастар кафедрасының доценті, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы қ., Қазақстан

Л.Х. Матақбаева – саяси ғылымдарының докторы, профессор Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

А.Т. Мәмбетова – аға оқытушы, Кенжеғали Сағадиев атындағы Халықаралық бизнес университеті

К.С Нурғалым – Сорбонна-Қазақстан институты Халықаралық құқық кафедрасының аға оқытушысы, п.ғ.к.

А.Е. Огатаева – Халықаралық қатынастар мамандығының 4 курс студенті, Сорбонна Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

М.К. Сембинов – т.ғ.к., Халықаралық қатынастар кафедрасының доценті, Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

Б.К. Сражадин – Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының жанындағы Құқық қорғау органдары академиясының магистранты

О.Б. Хусайнов - Сорбонна-Қазақстан институты Халықаралық құқық кафедрасының доценті, Абай атындағы ҚазҰПУ, з.ғ.к. институты Алматы қ., Қазақстан

Т.Н. Чумаченко – саясаттану ғылымдарының кандидаты, Халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқытушысы, Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

Сведения об авторах

Абрешева С.М. - старший преподаватель кафедры Международного права, Институт Сорбонна Казахстан при КазНПУ им. Абая

Баймаханов А.А. - доцент, кандидат филологических наук, Академии правоохранительных органов

Байтурбаева А.Т. - кандидат политических наук, старший преподаватель института Сорбонна -Казахстан, КазНПУ им.Абая

Жамансарин Н.Ш. - заведующий кафедрой международных отношений Института Сорбонна Казахстан, КазНПУ им.Абая, к.и.н., доцент

Жаркыннур Ж. - магистрантка 1 курса специальности международное право, институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ имени Абая

Ибадильдин Н.А. - PhD. Доктор, зав.кафедрой, Университет КИМЭП, Алматы, Республика Казахстан

Исламова А.Т. - преподаватель кафедры международных отношений Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им.Абая

Канапиянова Ж.Б. - Евразийский научно- исследовательский институт Алматы, Казахстан

Канафина Г.Е. - кандидат политических наук, старший преподаватель кафедры международных отношений Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им.Абая

Кешубаева А.Е. - магистрантка 2 курса специальности международное право, институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ имени Абая

Курмангали А.К. - доктор политических наук, ассоциированный профессор институт Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая

Матакбаева Л.Х. - доктор политических наук, профессор кафедры международных отношений Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им.Абая

Мамбетова А.Т. – старший преподаватель, университет международного бизнеса имени Кенжегали Сагадиева
Алматы, Республика Казахстан

Нургалым К.С. - кандидат политических наук., доцент кафедры Международного право Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им.Абая

Огатаева А.Е. - студентка 4 курса специальности международные отношения, институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ имени Абая

Сембинов М.К. - к.и.н., профессор кафедры международных отношений ИСК КазНПУ им. Абая

Сражадин Б.К. – магистрант Академии правоохранительных органов при Генеральной прокуратуре Республики Казахстан

Хусаинов О.Б. - преподаватель кафедры международного права Института Сорбонна-Казахстан, к.ю.н., КазНПУ им. Абая, полковник юстиции в отставке

Чумаченко Т.Н. - к.полит.н., ст. преподаватель кафедры международных отношений Института Сорбонна-Казахстан, к.ю.н., КазНПУ им. Абая

About authors

Abresheva S.M. - Senior Lecturer of the International Law Department, Sorbonne Institute.

Kazakhstan at Abay KazNPU

Baimakhanov A.A. - Associate Professor, Candidate of Philological Sciences, Academy of Law Enforcement Agencies

Baiturbaeva A.T. - candidate of political science, senior lecture of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan

Abai KazNPU

Zhamansarin N.Sh. - Head of the International Relations Department of the Sorbonne Institute - Kazakhstan, Abay KazNPU

Zharkynnur J. - master's student of 1 course of specialty of international law, Sorbonne Institute, Kazakhstan,

Ibadildin N.A. - Head of department, Dr PhD., KIMEP University, Almaty, Kazakhstan

Islamova A.T. - Lecturer of the Department of International Relations, Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abay KazNPU

Kanapiyanova J.B. - Eurasian Scientific Research Institute Almaty, Kazakhstan

Kanafina G.E. - candidate of political sciences., senior lecturer at the Department of International Relations of the Institute Sorbonne-Kazakhstan, Abai KazNPU

Keshubaeva A.E. - Master's student of the 2nd year of the specialty of international law, Sorbonne-Kazakhstan Institute, KazNPU

Kurmangali A.K. - doctor of political science, associative professor of the Institute of Sorbonne Kazakhstan Abai KazNPU

Matakbaeva L.H. - doctor of political sciences, Professor of the Department of International Relations Sorbonne-Kazakhstan Institute, KazNPU

Mambetova A.T. - senior lecturer, University of International Business named after Kenzhegali Sagadiev Almaty, Republic of Kazakhstan

Nurgalym K.S. - Associate Professor, Department of International Law, Sorbonne-Kazakhstan Institute KazNPU named after. Abaya Ph.D.

Ogataeva A.E. - student of the 4th year of the specialty of international relations, Institute of Sorbonne-Kazakhstan, KazNPU named after Abay

Sembinov M.K. - Candidate of Historical Sciences, Professor of the Department of International Relations of the ISK KazNPU named after Abaya

Srazhradin B.K. - Master's student of the Academy of Law Enforcement Agencies under the General Prosecutor's Office of the Republic of Kazakhstan

Khusainov O.B. - Senior Lecturer, Department of International Law, Sorbonne-Kazakhstan Institute, Ph.D. KazNPU

Chumachenko T.N. - candidate of political sciences ., senior lecturer at the Department of International Relations of the Institute Sorbonne-Kazakhstan, Abai KazNPU

